

CSONGRÁD VÁROS

TELEPÜLÉSRENDEZÉSI TERV

ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY RÉGÉSZETI MUNKARÉSZ

KUSTÁR ROZÁLIA

régész – örökségmenedzser

régészeti örökségvédelmi és muzeológiai szakértő

2022. február

TARTALOM

I. Bevezető

II. Csongrád város közigazgatási területének régészeti hagyatéka

II. 1. Kutatástörténeti áttekintés

II.2. Régészeti lelőhelyek Csongrád területén

II. 3. Régészeti érdekű területek Csongrád közigazgatási határában

II. 4. Régészeti lelőhelyek Csongrád területén - Történeti áttekintés

III. A településrendezési tervben előírányzott változtatások régészeti vonatkozásai és örökségvédelmi javaslatlattétel

IV. Csongrád közigazgatási határában lévő régészeti lelőhelyek megóvása - összefoglalás

V. Irodalmi hivatkozások

VI. Nyilatkozat

MELLÉKLETEK

1. Nyilvántartott régészeti lelőhelyek Csongrád bel- és külterületén
2. Régészeti lelőhelyek Csongrád bel- és külterületén - térképdokumentáció
3. Régészeti lelőhelyek Csongrád bel- és külterületén - Archív térképek és fotódokumentáció

I. BEVEZETŐ

A régészeti lelőhelyek és a műemlékek kulturális, történeti környezetünk részei, ezért a terület-, település- és tájfejlesztéssel, valamint a terület- és településrendezéssel kapcsolatos beruházások tervezését a kulturális örökség védelmével összhangban kell végezni. A településfejlesztési koncepció, a településrendezési tervek és a helyi építési szabályzat elkészítésénél, ill. módosításánál a *kulturális örökség védelméről* szóló, többször módosított **2001. évi LXIV. törvény** (a továbbiakban: Kötv.) előírásait kell figyelembe venni, amelynek hatálya a műemlékekre és a régészeti emlékekre egyaránt kiterjed.

A 2001. évi LXIV. törvényhez kapcsolódóan 2018. május 10-én lépett hatályba a **Kormány 68/2018. (IV. 9.) Korm. rendelete a kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról** (Magyar Közlöny• 2018. évi 52. szám). A rendelet hatálya az 1. § alapján kiterjed

a) a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvényben (a továbbiakban: Kötv.) meghatározott, a régészeti örökség, a műemléki érték és a kulturális javak védelmével kapcsolatos feladatok tekintetében hatáskörrel rendelkező hatóságokra és feladatkörrel rendelkező intézményekre, szervezetekre és szervekre, valamint azok eljárásaira,

b) a kulturális örökség védelmével kapcsolatos nyilvántartásra vonatkozó szabályokra,

c) a nyilvántartott régészeti lelőhely és a nyilvántartott műemléki érték védetté nyilvánításának szabályaira,

d) a régészeti örökség felderítésének és kutatásának követelményeire, a régészeti feltárás és a nagyberuházásokkal kapcsolatos régészeti feladatellátás szabályaira, a régészeti lelőhely és a lelet megtalálójának anyagi elismerésének szabályaira,

e) a műemléki érték felderítésével és a védett műemléki érték kutatásával, továbbá védelmével kapcsolatos követelményekre és szabályokra, valamint

f) a kulturális javak védelmével kapcsolatos szabályokra

A 68/2018. (IV. 9.) Korm. rendelet 3. § rendelkezik arról, hogy a Kormány a kulturális örökség védelmével kapcsolatos hatósági feladatok ellátására örökségvédelmi feladatkörében

a) örökségvédelmi hatóságként az illetékes megyei kormányhivatalt

b) a megyei kormányhivatalok örökségvédelmi hatósági feladatellátásának törvényességi, szakszerűségi ellenőrzésére és az e rendeletben meghatározott hatósági feladatokra örökségvédelmi hatóságként, valamint a hatóságnak az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvény szerinti felügyeleti szerveként országos illetékességgel Budapest Főváros Kormányhivatalát;

c) a Kötv. 71. § (1) bekezdésében foglalt nyilvántartásokat vezető hatóságként országos illetékességi területtel a minisztert (a továbbiakban: nyilvántartást vezető hatóság);

d) a Kötv.-ben és az e rendeletben meghatározott feladatok tekintetében a kulturális javak hatóságaként országos illetékességi területtel a minisztert (a továbbiakban: kulturális javak hatósága) jelöli ki /3. § (1)/;

A Kötv. szerinti, jogszabályban kijelölt örökségvédelmi szerv 2022. január 1-től a Nemzeti Régészeti Intézet (MNM NRI)¹. /3. § (3)/.

*

A **Kormány 68/2018. (IV. 9.) Korm. rendelet 83. § értelmében** az örökségvédelmi hatástanulmány régészeti szakterületi munkarésze elkészítése során az alábbiak az irányadók:

(1) Az örökségvédelmi hatástanulmányt

- a) a Kötv. 85/A. §-ában meghatározott esetekben a településfejlesztési koncepció vagy a településrendezési eszköz megalapozó vizsgálata keretében, települési örökségvédelmi hatástanulmányként (a továbbiakban: települési örökségvédelmi hatástanulmány) a 14. melléklet szerinti tartalommal a (2) bekezdés a)–c) pontja alapján,
- b) a 87. § (4) bekezdésében meghatározott esetekben az engedély iránti kérelmet benyújtónak döntéselőkészítő örökségvédelmi hatástanulmányként a 15. melléklet szerinti tartalommal a (2) bekezdés d) pontja alapján kell elkészíttetni.

(3) Az örökségvédelmi hatástanulmány régészeti szakterületi munkarésze a 14. és 15. mellékletben meghatározott tartalmi elemek közül a régészeti örökség tárgykörével foglalkozó tartalmi elemek összessége.

A **84. § értelmében** (1) A települési örökségvédelmi hatástanulmány elkészítéséről a településfejlesztési koncepció vagy a településrendezési eszköz és a településképi rendelet készíttetője köteles gondoskodni.

(2) Az örökségvédelmi hatástanulmány elkészítésére jogosult

- a) az örökségvédelmi hatástanulmány régészeti szakterületi munkarésze vonatkozásában a régészeti örökséggel és a műemléki értékkel kapcsolatos szakértői tevékenységről szóló kormányrendelet szerint régészeti területen szakértői tevékenység végzésére jogosult szakértő,
- b) a helyi építési szabályzat kidolgozása során a gyűjtőterületén érintett régészeti gyűjtőkörrel rendelkező múzeum, amely az újonnan beépítésre szánt területnek kijelölt terület terepbejárását térítésmentesen, 60 feltárássra alkalmas nap alatt végzi el.

*

Az elkészült hatástanulmányt az alapdokumentáció készíttetője köteles benyújtani az azt elrendelő hatósághoz (Csongrád-Csanád Megyei Kormányhivatal Építésügyi és Örökségvédelmi Főosztály (6722 Szeged, Rákóczi tér 1. Telefon: 62/680-141, 62/680-142; E-mail: epitesugy.szeged@csongrad.gov.hu).

A 68/2018. (IV. 9.) Korm. rendelet 87. § (1) értelmében a szakhatóságként eljáró vagy örökségvédelmi szakkérdést vizsgáló hatóság a nyilvántartott régészeti lelőhelyet, a régészeti védőövezetet, a nyilvántartott műemléki értéket, a műemléket, a műemléki környezetet, a műemléki

¹ A Magyar Nemzeti Múzeum (MNM) részévé válik 2022. január 1-jétől a kormány döntése értelmében a Várkapitányság NZrt. Régészeti és Tudományos Igazgatósága, amely az MNM Régészeti Örökségvédelmi Igazgatóságával összeolvadva Nemzeti Régészeti Intézetként (MNM NRI) működik tovább.

jelentőségű területet, a történeti tájat és világörökségi helyszínt vagy világörökségi területet érintő ügyben a 88. és 89. §-ban meghatározott szempontok alapján vizsgálja, hogy a tervezett tevékenység megfelel-e a Kötv.-ben és a rendeletben meghatározott követelményeknek. (2) A hatóság szakhatóságként vagy szakkérdés vizsgálata során a nyilvántartott régészeti lelőhelyet, a régészeti védőövezetet, a nyilvántartott műemléki értéket, a műemléket, a műemléki környezetet, a műemléki jelentőségű területet, a történeti tájat és világörökségi helyszínt vagy világörökségi területet érintő ügyben az ügyfélnek az eljárás megindítása előtt benyújtott kérelmére kiadott előzetes szakhatósági állásfoglalása a kibocsátásától számított hat hónapig használható fel.

*

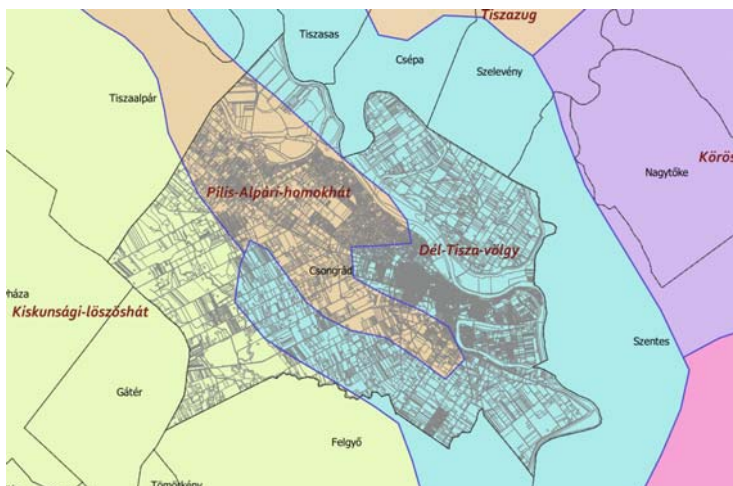
Valamennyi, a régészeti feltárás esetén kívül előkerült régészeti emlék, ill. lelet esetében is törekedni kell a régészeti örökség elemeinek helyszíni megőrzésére. Ha bármilyen tevékenység során váratlan régészeti emlék, illetőleg lelet kerül elő, a felfedező (kivitelező, beruházó) köteles a tevékenységet azonnal abbahagyni, és értesíteni a **(Csongrád-Csanád Megyei Kormányhivatal Építésügyi és Örökségvédelmi Főosztály (6722 Szeged, Rákóczi tér 1. Telefon: 62/680-141, 62/680-142; E-mail: epitesugy.szeged@csongrad.gov.hu), és a területileg illetékes múzeumot (Jelen esetben: Móra Ferenc Múzeum 6720 Szeged, Roosevelt tér 1-3; email: mfm.regeszeti.osztaly@gmail.com; tel.:+36-62/549-040/115-ös mellék).**

Jelen munkát a „szerzői jogról” szóló 1999. évi LXXVI. tv. alapján szerzői jogi védelem illeti meg. A közölt adatok szerződéstől eltérő célra való felhasználása, a régészeti lelőhelyekre vonatkozó adatok nyilvánosságra hozatala vagy továbbadása csak a szerző engedélyével, a 17/2002. (VI. 21.) NKÖM rendelet 7. §, valamint a 47/2001. (III. 27.) Korm. rend. szabályai szerint történhet.

II. CSONGRÁD VÁROS KÖZIGAZGATÁSI TERÜLETÉNEK RÉGÉSZETI HAGYATÉKA

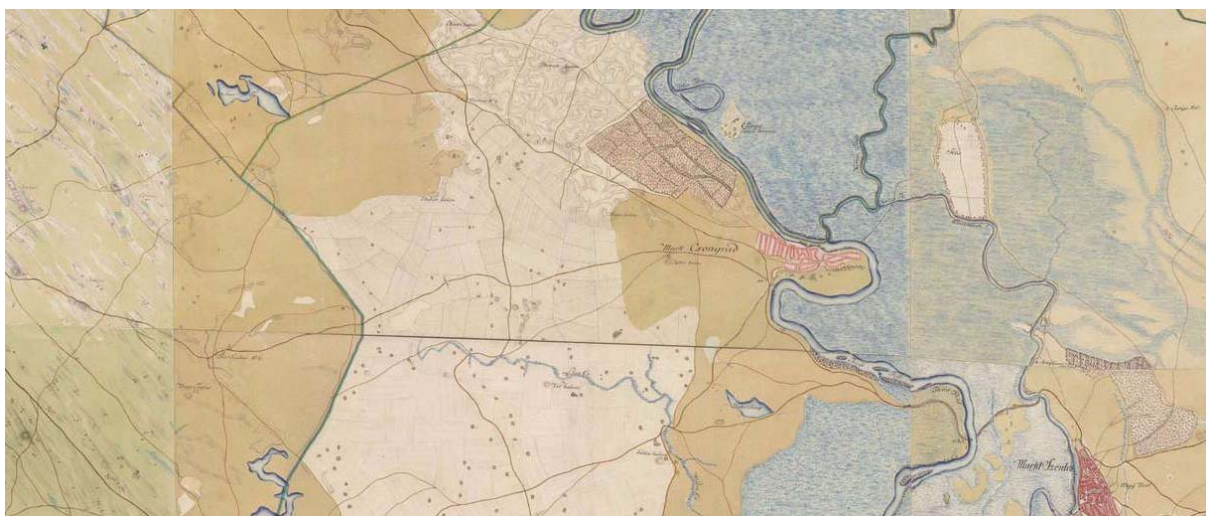
Csongrád város közigazgatási területe 17 389 hektár, mely három kistáj határán fekszik – Dél-Tisza-völgy, Pilis-Alpári homokhát, Kunsági-löszöshát – a Nagyalföld részét képező Duna-Tisza közí síkvidék és Alsó-Tisza-vidék középtájak találkozásánál.

A város belterülete közvetlenül a Tisza és a Hármas-Körös torkolata (Körös-torok) fölött terül el.

Település táji elhelyezkedése (saját szerkesztés)

A három kistáj eltérő táji, természeti adottságai eltérő területhasználatokat eredményeztek a történelmi idők során. A Tisza és a Körös vidék kiterjedt árterei, a löszös hát mélyfekvésű térszíneinek vizekben gazdag tájai, szikesei még ma is őrzik jellegzetességüket a folyószabályozások és a csatornázások ellenére is. A Tisza-szabályozások előtti térképre vetítve értékelhető leginkább a történelmi korok népességeinek környezeti igénye, így pl. huzamosabb megtelepedésre, földműves életmód folytatására az árvízmentes háton nyílt lehetőség, míg a mélyebb fekvésű területek az állattartásnak, időszakos haszonvételeknek kedveztek, így az itt kialakult településnyomok is sokkal rövidebb életűek voltak, és kevesebb régészeti hagyattal jellemezhetők. A történelmi szőlőtermesztés az Öreghegyen több évszázadra nyúlik vissza. A történelmi városmag területén szintén számos alkalommal alakult ki település és temető már az őskortól, a folyamatos városfejlődés középkori eredete pedig nem kétséges.

Csongrád határa az I. Katonai felmérés térképlapján (1782-1785) (Forrás mapire.eu)

Pólyák Gyula szabómester már 1857-ben csontvázas sírról tett jelentést Csongrádról, melynek melléklete hét gomb, ruhakapsok és egy kardszíjcsat volt. 1867 augusztusában a Tisza partján - a mai Csuka Csárda környékén - partomlás következtében hét mesterségesen torzított koponya került elő, melyből egy az 1876. évi Nemzetközi régészeti konferencia egyik fő látványosságává vált.

A múlt század végén Farkas Sándor gyógyszerész nevéhez fűződnek a csongrádi ásatások, ő kutatótt Attila sírja után, számos cikket írt a Csongrádi Újságban és az Archeológiai Közönyben. A feltárt régészeti leleteket általában felküldte a Nemzeti Múzeumnak. A két világháború között Exterde Tibor tanító foglalkozott régészettel. Jelentős volt egy fogorvos, dr. Tari László tevékenysége, aki tudományos igényességgel foglalkozott szülővárosa történeti adatainak gyűjtésével, különös tekintettel a helység és környéke régészetre és akiről később elnevezték a városi múzeumot. Dr. Tari László önzetlen szenvedéllyel hívta fel mindenkor a hivatásos régészek figyelmét egy-egy csongrádi leletmentésre. kutatásokat folytattak Csongrádon Párducz Mihály, Gazdapusztai Gyula, László Gyula régészek, szentesi múzeumigazgató Csallány Gábor is, az 1960-as évektől pedig dr. Trogmayer Ottó, Szénászki Júlia és Hegedűs Katalin régész (Gát 1982). Az 1970-es évek második felében Csongrád várostól északra megkezdődtek a III. Tiszai Vízlépcső építésének előmunkálatai. Ekkor került sor a Jováki-part leletmentéseire. A további kutatások általában leletmentő, ritkán megelőző jellegűek voltak. Az 1980-as évektől jelent meg több tudományos közlés, mely egy átfogó város-monográfia irányába mutat és próbálja értékelni az eddig előkerült leletanyagot, ilyenek a Mozaikok Csongrád város történetéből és Múzeumi Füzetek Csongrád 1-2. sorozat (Csongrád, 1998-1999).

1979 tavaszán Saliga László és Vörös Gabriella végzett a bokrosi magasparton terepbejárásokat. 1980-ban Simon Katalin és Horváth László végzett újabb régészeti terepbejárásokat és lelőhely-azonosításokat ugyanitt.

Csongrád város területe azon jól kutatott helyekhez tartozik, melyek régészeti terepbejárásokkal szegedi régészhallgatók által részletesen fel lettek mérve az 1987-1990. közötti időszakban (Pölös 1988; Kertész 1989; Bozsik 1990) és több részletező, feldolgozó munka is született a határában lévő régészeti emlékanyagról. Ennek ellenére hangsúlyozni kell, hogy földmunkák során bármikor kerülhetnek elő további régészeti lelőhelyre utaló jelenségek a településen.

A beépítés és a művelési jellemzők miatt (gyep- és erdőterületeken a vegetáció akadályozza a régészeti örökség azonosítását) a város egyes részei régészeti terepbejárás módszerével nehezebben kutathatók. Szintén általában csak véletlen előkerüléseknek köszönhetjük az egykori temetők azonosítását. Mindezek miatt nem meglepő, hogy további lelőhelyek váltak ismertté az elmúlt időszakban is, jelezve a gazdálkodó életmódot folytató közösségek intenzív megtelepedését a környéken.

*

2005-ben Szalontai Csaba készített örökségvédelmi hatástanulmányt Csongrád város rendezési tervéhez. Tekintettel arra, hogy a tanulmány 10 évnél régebben készült, szükséges a hatásvizsgálat

ismételt elvégzése.

Jelen Örökségvédelmi hatástanulmány régészeti munkarésze készítésekor összegezzük:

- az ismert régészeti lelőhelyekre vonatkozó adatokat, kiegészítve a 2021. őszén végzett terepmunka és az adattári, történeti adatok elemzésének tapasztalataival

Már Szalontai Csaba megjegyezte 2005-ben, hogy annak ellenére, hogy szisztematikusan megtörtént a város határának bejárása, nem minden esetben került sor a lelőhelyek kiterjedésének ismételt értékelésére, idézzük: *„Ha a lelőhelyek egymás közvetlen közelében helyezkednek el (max. 100 m), és egy régészeti korszakhoz köthetők, a két lelőhely területét még akkor is egybevtük, ha azok eredetileg külön számon vannak nyilvántartva. Ennek elsősorban az az oka, hogy nagyobb a régészeti valószínűsége annak, hogy a lelőhelyek egy adott települést jeleznek, mint annak, hogy mondjuk 2 település ugyanabban a korszakban egymástól mondjuk 50 méterre létezett, vagy ugyanaz a falu költözött tovább.... Elég, ha már egy mai mesterséges akadály (pl. út, vasút, ásott csatorna stb.) miatt megszakad a leletek folytonossága, és máris két önálló lelőhely kerül a nyilvántartásba. Az ilyen lelőhelyeken végzett régészeti ásatások azonban az esetek igen nagy hányadában azt igazolják, hogy külön-külön regisztrált lelőhely egy és ugyanazon településhez tartozik. Emiatt a csongrádi lelőhelyek értelmezésekor és különösen a térképi ábrázolásakor arra törekedtünk, hogy az egymás melletti, de minden bizonnyal összetartozó lelőhelyeket egyként kezeljük.”*

A hivatkozott gondolatok ellenére a város határában csak részlegesen történt meg a lelőhelyek összekapcsolása és az egységesítés átvezetése a régészeti nyilvántartásba. A 2005. évi hatástanulmányban jelölt egyes lelőhelyek kiterjedése nem minden esetben volt összhangban a közhiteles nyilvántartás adataival, mint arra 2015-ben rámutattunk, az akkor a rendezési terv módosításához készített régészeti munkarészben.

2005-ben elkészített hatástanulmány Csongrád területéről 265 lelőhelyet ismertet. A 265 csongrádi lelőhely közül 231 azonosítható be pontosabban, 34 esetben olyan korábban előkerült/szórvány régészeti jelenségekről van szó, melyek előkerülési helye pontosabban nem ismert.

2010-ben a Nabucco gázvezeték nyomvonalán végzett terepbejárások során több csongrádi régészeti lelőhely kiterjedését és a jelenségek leírását pontosították a kutatók, és több olyan lelőhelyet egybekapcsoltak, melyeket korábban különállóként értékelték, pl. Vidre-sziget jelenségei (központi azonosító: 17374, 17375, 17376, 17377, 17379, 17394, 17395, 17397, 17398, 17396) (<https://archeodatabase.hnm.hu/hu/node/1503>).

A Forster Központ 2015. nyarán kiadott közhiteles nyilvántartáson alapuló adatközlésében a korábban azonosított 231 lelőhely mellett további 5 db, az elmúlt időszakban bejegyzett lelőhelyet említ.

A rendezési terv részbeni módosítása óta eltelt időszakban a közhiteles nyilvántartás 2021.4.16-i hatósági adatszolgáltatása alapján 2 további új lelőhely került bejegyzésre a város határában:

- Csongrád 237. lelőhely - központi azonosító: 91183 Körös torok partfőveny – őskori, szarmata és középkori településnyom
- Csongrád 238. lelőhely - központi azonosító: 96945 Kilences, Bodor tanya

*

Jelen hatástanulmány készítése során figyelembe vettük a település határán fekvő, más településeknél nyilvántartásba vett lelőhelyeket és a közeli, hasonló jellegű lelőhelyek esetében régészeti érdekű területeket is kijelöltünk. A város rendezési tervének tervlapjain a hatástanulmánnyal összhangban kerültek jelölésre az ismert régészeti lelőhelyek.

II. 2. RÉGÉSZETI LELŐHELYEK CSONGRÁD TERÜLETÉN

A lelőhelyek kiterjedése közelítőleg térképre vihető, így helyrajzi számokkal jelölhető. Az elvégzett terepszemle és az irodalmi források nyomán összeállítottunk egy képmellékletet (2. melléklet).

Az ismert lelőhelyek közül a Csongrád 1. lh. – Ellésmonostor (17355. az.) lelőhely áll kiemelt védelem alatt, a további lelőhelyek általános - szakmai - védelem alatt állnak.

A 2021. április 16-i közhiteles adatszolgáltatás alapján több lelőhely kettős kiterjedéssel jelölt, mely esetekben általában a nagyobb kiterjedést hagytuk meg. Átfedés esetében a másik lelőhelykiterjedést csak akkor jelöltük, ha annak jellege eltér a nagyobb folttól, pl. középkori település temploma (épített örökség, mint Szent Rókus templom, Ellés monostora), őskori halom, stb. Részben átfedő, azonos azonosító számú foltok esetében a teljes lefedést jelöltük.

Fentiek alapján a nyilvántartásban jelölt adatokban a felülvizsgálat során az alábbi pontosításokat tesszük:

- A többszörös folttal jelölt, egyértelműsített lelőhelyek közhiteles nyilvántartás szerinti azonosítói: 17267, 17259 (3 folt), 17374; 17407 (4 korábbi folt-részben egybefoglalva); 17412; 17433 (3 folt)
- 96945 Kilences, Bodor tanya adatszolgáltatásban szereplő lelőhely nem szerepelt a kapott térinformatikai állományban, így annak foltját felvettük;
- A város Belsőváros területrészt teljes mértékben régészeti lelőhelynek tekintjük, ahol az őskori emlékek mellett minimum a török kortól palánkvár állott és magában foglalja a város középkori-újkorai részét még akkor is, ha a kora Árpád-kori város és földvár máshol feketett is (lásd Régészeti lelőhelyek történeti áttekintését).
- Feltételezzük a város Belsővároson kívüli terjeszkedését már a 17. század folyamán /amit alátámaszthat pl. Bél Mátyás leírása és egyéb újkorai történeti források/. Ezért, illetve a beépítettség okán régészeti érdeküként jelöltük a város I. katonai

felvételezéskor jelölt részét, amit az is erősít, hogy itt számos korszakból kerültek elő sírleletek, és a kapcsolódó temetők kiterjedését nem ismerjük. Régészeti leletnek számít minden, 1711 előtt földbe került emlékműanyag (a területen korábban jegyzett 17434, 17435, 17437, 17438, 17440, 17442, 17447 lelőhelyek bejegyzett kiterjedésének megtartásával – régészeti érdekű területként jelölésre).

- A 2021. évi adatközlésben néhány lelőhely módosított kiterjedéssel szerepelt, mely adatok átvezetését megtettük a térinformatikai állományban is; ilyenek a 17268, 17266, 17574 lelőhelyek – ez utóbbi a kiterjesztett Belsőváros lelőhely része;
- A 17226 és 17269 lelőhelyeket csupán egy földút választja el, ennek ellenére a terepbejárást végző régészek eltérő korszakokba sorolták a két nagyon közeli helyszín emlékműanyagát, ezért fenntartottuk az elkülönítő jelölést;
- A 17372 és 17428 részben elbányászott lelőhelyek valószínűleg egy szarmata településhez és temetőhöz kapcsolódó foltok, régészeti érdeküként jelölve a köztes terület;
- 17477 - Csongrád – Kiskőhalom templomos hely Bérés Mária feltárásról közölt térképe alapján pontatlan helyen volt jelölve a központi nyilvántartásban, ezt a közlés alapján korrigáltuk (Bérés 1985). Ugyanehhez a lelőhelyhez kapcsolódik a nagyon közeli 17488 azonosítójú Árpád-kori lelőhely, illetve Bérés Mária térképvázlata szerint a 17485 azonosítójú lelőhely is, bár ennél a közhiteles nyilvántartás csak bronzkori településnyomot jelez (régészeti érdekű folttal összekapcsolva az említett jelenségek);
- 33736 Rókus tér II. lelőhely a városon kívül jelölt folttal szerepel, ezt korrigáltuk;
- 17466, 17467, 17468 lelőhelyek egy avar temető részei lehetnek – egy lelőhelyfolttal összekapcsolt régészeti jelenségek;
- 17481, 17483 és 17489 lelőhelyek egy Árpád-kori település részei lehetnek – egy lelőhelyfolttal összekapcsolt régészeti jelenségek;
- 17276 és 17277 összeérő folttal jelölt lelőhelyek szarmata leletanyagai egy település jelenségei lehetnek;
- 17507 lelőhelyet - szórványlelet őskor, késő középkor - teljesen bennfoglalta a 17508 lelőhely foltja – szórványlelet kelta, telepnyom badeni kultúra -, ezért egybekapcsoltuk a két lelőhelyet és az egyik azonosító törlése javasolt – bár a jegyzett régészeti jelenségek csak részben fedik egymást;
- 17289, 17290, 17291, 17293, 17262 lelőhelyek egy szarmata telep részei lehetnek, köztes terület régészeti érdeküként jelölve;
- 17422, 17292, 17329, 17341, 17328, 17629 lelőhelyek egy középkori település részei lehetnek, köztes terület régészeti érdeküként jelölve;
- 17323 és 17576 lelőhelyek egy középkori település részei lehetnek, köztes terület

- régészeti érdeküként jelölve, melyekhez kapcsolódnak a 17269 lelőhely egyes jelenségei;
- 17179, 17279, 17274 lelőhelyek egy szarmata telep részei lehetnek, köztes terület régészeti érdeküként jelölve;
 - 17272 és 17273 lelőhelyek egy további szarmata telep részei lehetnek, köztes terület régészeti érdeküként jelölve;
 - 17277 és 17278, 17259, 17284, 17285, 17268, 17267, 17286 lelőhelyek egy további szarmata telep részei lehetnek, köztes terület régészeti érdeküként jelölve;
 - 17298, 17299 lelőhelyek és a Vidre-ér másik oldalán, a felgyői határban fekvő 17604 és 17605 lelőhelyek egy középkori település részei lehetnek, köztes terület régészeti érdeküként jelölve; ugyanezen területen neolit (szakálhái csoport), nem pontosított besorolású őskori és szarmata településnyom is előfordult, ezek egybetartozását csak feltárás pontosíthatná;
 - 17408 és 17409 lelőhelyek egy további szarmata telep részei lehetnek, köztes terület régészeti érdeküként jelölve (2005. évi hatástanulmányban egybekapcsolt folttal jelölve); miközben a 17409. lelőhelyhez tartozóként a lelőhely foltját déli irányban kiterjesztve jelöltük a 2003-ban Szabó János József által feltárt csontvázas temetkezést a Pázmány P. u. 19. sz. ingatlan közvetlen közelében.
 - 17335-17336, 17401 lelőhelyek egy őskori telep részei lehetnek, a köztes terület vasútépítéssel megbolygatva, régészeti érdekű területként jelölve
 - 17443. lelőhely Mátyás király u. 12. poligonja az adott utcához képest elcsúszott, kisebb területet fedett le, ezt pontosítottunk, tekintettel arra, hogy 2002-ben a Mátyás király úton és a Hock János utcában is tártak fel a szarmata temetőhöz kapcsolódó sírokat (Régészeti kutatások Magyarországon 2003, 201) és feltételezhetően ugyanehhez a temetőhöz kapcsolhatók a 17441. lelőhelyen megismert jelenségek.

Jelen tanulmányban foglaltak szerint a nyilvántartási adatok felülvizsgálatával, egyértelműsítésével, a középkori – újkori településmagok jelölésével **összességében 220 azonosított, folyamatosan számozott régészeti lelőhelyet ismerünk Csongrád város határában.**

Csongrád bel- és külterületén ismert régészeti lelőhelyek áttekintését az 1. számú melléklet tartalmazza.

II.3. RÉGÉSZETI ÉRDEKŰ TERÜLETEK CSONGRÁD VÁROS KÖZIGAZGATÁSI HATÁRÁBAN

Jogszabályi környezet: A Kötv 7.§ 14. pontja szerint régészeti érdekű területnek, azaz jelenleg nem tényleges, de lehetséges lelőhelynek minősül *minden olyan terület, ahonnan régészeti emlék és leletek előkerülése várható*. Különös tekintettel az egykori vízfolyások, erek és folyók melletti hátaakra, valamint olyan területekre, melyek korábbi időszakokban megtelepedésre - stratégiai helyzetüknél fogva is - alkalmasak voltak. A régészeti örökség védelme érdekében ezért minden esetben különös gonddal kell eljárni az építési és művelési ág változási engedélyek kiadásakor, mivel *bármilyen, a föld felszíne alá mélyedő kivitelezési munkával a régészeti örökség elemei pusztulhatnak el*.

Csongrád városa és a település határa stratégiaileg is meghatározó földrajzi adottságokkal rendelkező területen fekszik, ami a Tisza árterének változása mellett, részben a víz erejét is figyelembe véve tette lehetővé a megtelepedést és olyan központok kiépülését, melyeknek már a középkor hajnalától több írásos forrása is van. A Tisza magaspártján a jó védhetőség, beláthatóság lehetővé tette hosszabb ideig fennálló - folyamatosan fejlesztett védművek - földvárak kialakulását is. 19. sz. közepén megkezdett folyószabályozás a természetes ártér arculatát, tájhasználatát jelentősen módosította. A Tisza kanyarulatait átvágták (11 átvágással, 58 km-rel rövidítették), és a folyót gátak közé szorították, így a megye kiterjedt területeit mentesítették az ismétlődő áradásoktól.

A fentiekből kiderül, hogy a középkori vízhálózat jócskán eltért a ma ismerttől, pl. *„A közép-, de még a török kor idején is élő Tisza-ág, a Rekettyés-ér bőséges megélhetést és kiváló hajózó utat kínált az itt élő embereknek*. Az évezredek folyamán a Tisza folyó középső szakaszának kulturális környezete állandó változásokon ment át, így alakítva ki a terület sajátos arculatát. A Tisza fontos közlekedési útként stratégiai szerepet töltött be az idők során, Csongrád térségében ezt tetézi, hogy itt torkoltnak a Körösök a Tiszába. Fontos tény, hogy a folyón való keresztirányú közlekedés (átkelés) biztonságosan csak kevés helyen volt megoldható még akkor is, amikor a folyam időszakosan a széles – majd 20 km széles ártéri sávban vezette le az árvízi többletvizeket, több ágra szakadva, ez határozta meg pl. Ellésmonostor, Böldi rév, stb, elhelyezkedését.

Csongrád város nevének etimológiája: A város nevének legismertebb eredeteltetése: Anonymus IV. Kun László (1262-90) idején, 1279-ben írta A magyarok tettei (Gesta Hungarorum) c. művét, mely hírt ad a honfoglalásról. Anonymus azt írta, hogy Csongrád várát a honfoglaló vezérek egyikének, Ondnak a fia, Ete építtette sok szlávval; ez igen erős földvár volt, amelyet a szlávok a maguk nyelvén Surungradnak (Csongrádnak), azaz fekete várnak neveztek. A Csongrád névalak 1075-ben Cernigrad, 1138-ban Cerungrad formában szerepel oklevelekben.

A fentin túl további névmagyarázatok is ismertek: Vályi András nyelvész 1796-ban ezeket írta: *„Csongrád a jászok (jazigok) idejében jeles hely vala. Nevezetét vette Csun-grad szarmata szótól, amely általmenetel-t, vagy hajók erősségét jelenti. E névből a magyarok Csónakgrádot változtattak,*

idővel pedig ezt megrövidítve Csongrádleve belőle.” Csongrádon ma is él a nép ajkán egy városunk nevét magyarázó szóhagyomány, mely szerint a régi várat egyszer egy hatalmas ellenség támadta meg, a vár védői azonban annyi ellenséget elpusztítottak, hogy a várfal körül valóságos csontgarád (kerítés) képződött. A csontgarád-ról eredne tehát a város neve: Csongrád. Városunk elnevezésének hivatalos állásfoglalása Anonymus krónikájára támaszkodik, aki szerint:.....a szlávok maguk nyelvén Csongrádnak, azaz fekete várnak nevezték.” Anonymus latin szövegében városunk nevét így írja: Surungrad (Csurungrád). Dr. Tari László az Anonymus által leírt Csurungrád szóból vezeti le az elnevezés eredetét. Szerinte a csűr szó finnugor eredetű és szarv-at, földszarv-at jelent. Az ung a finnugorban hajlat-ot, könyök-öt, folyókönyök-öt, folyókanyar-t jelent. Szerinte a csur-ung lefordítva folyókanyarba benyúló földszarvat, földnyelvet jelent. E szófejtés szerint Csongrád tehát nem fekete várat, hanem folyókanyarulatba benyúló földhátan levő várat jelent (Gát 1983).

Stratégiai pontok, utak, átkelők Csongrád határában

Kőhegyi Mihály meggyőzően bizonyította, hogy Böld az Intercisából (mai Duanújváros területe) kiinduló és a Duna-Tisza közét átszelő római kori kereskedelmi út fontos állomáshelye volt. Az itteni rév kapcsolta össze a két tájegységet - a Duna-Tisza közét és a Tiszántúlt - és tette lehetővé a sokoldalú római-barbár kapcsolatokat a 2-4. század között (Vörös 1993). A tiszai átjárók fontosságát mutatják Csongrád és Szentes történetileg adatolt kapcsolatai is.

A középkortól a Tisza mentén, a folyó jobb oldalán Szolnoktól Alpáron, Csongrádon és Szeren át vitt az út Szeged felé, onnan pedig Kanizsán és Adorjánon keresztül Zenta irányába, majd pedig Péterváradra. Csongrádnál becsatlakozott az Erdély felől érkező másik fontos, a Körösökön érkező kereskedelmi útvonal is. Az egyik tiszai ér és a jelentős országút mellett létezett például a ma Nagykőhalomként ismert területen, Tiszaalpár és Csongrád települések (így Bács-Kiskun és Csongrád-Csanád megye határán, az egykori Turbával azonosított középkori templomos hely (Horváth – K. Simon 1996).

Az így kialakult utak hosszú időn át fennálltak, azt lehet mondani, hogy a legfontosabb átkelők már a bronzkor folyamán rögzültek.

Az, hogy kevés olyan emlék van, mely napjainkban is terepen tájképileg azonosítható (ilyenek az egykori sáncok, földvárak, mesterséges halmok), több körülményre vezethető vissza. Egyrészt Csongrád város belterülete a beépítettség miatt nem vizsgálható, csak mozaikos adatokból rekonstruálható jelentősége a bronzkortól kezdődően és stratégiai szerepe csak a török időktől kellően adatolt. A Tisza több esetben hordalékát folyamatosan lerakva elfedhette a korábbi korok régészeti emlékeit, az egyszerű part menti földsánc erődítmények pedig az áradások alkalmával „a föld színével lehettek egygyé” a folyó romboló, térszíneket kiegyenlítő munkája eredményeként. Másrészt viszont az egykori erősségekben felhasznált kő építőanyag a kőben szegény Alföldön kibányászásra került és másodlagosan azt felhasználták pl. templomok stb. építésekor.

Csongrád város közigazgatási területén mindezen körülmények ellenére több olyan ex-lege védett természeti területen fekszik, melyek kulturális örökség hordozói is egyben: A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény 23.§ (2) bekezdése alapján „E törvény erejénél fogva védelem alatt áll valamennyi forrás, láp, barlang, víznyelő, szikes tó, kunhalom, földvár. Az e bekezdés alapján védett természeti területek országos jelentőségűnek minősülnek”. A térségben található ex lege védett kunhalmok nagy valószínűséggel a rézkorból eredeztethetők, bár másodlagosan későbbi korokban is használatba vehették őket – mint megfigyelőállások, kilátópontok vagy éppen másodlagos temetkezési helyek.

Tájképileg is értékelhető, ezáltal művelésből is kivonandó halomként a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatósága az alábbi halmokat tartja nyilván:

A KNPI adatszolgáltatása alapján 5 db kunhalom található a város területén: Kettős-halom, Kónyaszéki halom I., Bagi-Sváb dülő halma (határhányás), tiszalpäri határon Pipis-halom és Nagykő-halom.

A régészeti adatszolgáltatásban további 5 halom található, azonban ezek mára már tájképileg nem értékelhetők: Vendel-halom; Szántó-határrész, Czigányhalom; Bokros, Vadvízelvezető csatorna melletti halom; Bokros, Csobán János kovácsműhelye melletti halom; Bokros, Kiskőhalom. A történeti térképek szerinti Pap-halomról nincs adat.

A halmok közé sorolhatók az egykori határhányások is, melyeket a középkor során és a későbbi időkben rendszeresen megújítottak. Általában kisebb átmérőjű halmok, melyeket néha hosszanti határárok vagy más mezsgye – pl. cserjesor, földút egészít ki. Jellemzően a megyehatárt jelező határhányások közül azonosítható több napjainkban is. Ezekhez kapcsolódik a Kiskunfélegyháza, Tiszalpäri és Csongrád hármashatáron egy névtelen és Gátér határára további egy határhalom, a vasút mentén.

A földművelés első időszakában többretegű tell települések meglétével számolunk az ártérben, de konkrét csongrádi lelőhelyről nincs tudomásunk. A középső bronzkorban jelentősebb, hosszabb ideig lakott földvárak alakultak a magaslati – ártér fölé magasodó stratégiai helyeken, melyek akár több száz éven keresztül is jelentőséggel bírtak. Mindezek ellenére nem nyert bizonyítást, hogy Csongrád Árpád-kori vára a mai Belsőváros területén feküdt volna. Az egykori bolgár vár körüli kutatási nehézségeket bonyolítja, hogy a középkori térképek nem következetesek a vár helyét illetően. Példaként néhány publikált térképre hivatkozhatunk: eszerint a 16–19. században a bal parton 8, a jobb parton 2, mindkét parton pedig 4 térkép ábrázolja az egykori várat és várost.

Hagyományos értelemben vett, hatalmi központot és védelmi szerepet egy időben betöltő középkori-újkorai földvárak a térségben általában korábbi erődített telepek helyén kerültek kialakításra, ilyennek tekinthetjük a csongrádi várat.

A part menti területek vizsgálatán túl fontos a Tisza medrének vizsgálata is. Szem előtt kell azt tartani, hogy a szabályozás előtti Tisza alaptulajdonsága volt a zátonyképződés, ami egyrészt

könnyebb közlekedést, átkelést biztosított a túlpartra, viszont egy-egy zátonyból kialakult sziget önmagában is alkalmas volt arra, hogy ott ún. állandó állás – megtelepedésre alkalmas hely alakulhasson ki.

Mivel a régészeti lelőhelyek kiterjedése általában nem állapítható meg pontosan, ezért az említetteken túlmenően régészeti érdekű területnek számít *a már ismert lelőhelyek közvetlen környéke* is, a beépített területek esetében számolni lehet további római kori emlék előkerülésével. A temetők pontos kiterjedése a településekkel szemben még nehezebben határozható meg, ezért pl. a régészeti érdekű területek közé sorolható az ismert, feltárt temetők környéke.

II. 4. RÉGÉSZETI LELŐHELYEK CSONGRÁD VÁROS TERÜLETÉN - TÖRTÉNETI ÁTTEKINTÉS

A földművelést megelőző időszakból nem ismerünk egyértelműen Csongrád város területéhez kapcsolható leletanyagot.

A letelepedett életmóddal megnövekszik a települések száma, kiterjedése, az egy helyben lakás időtartama, ami kedvez a régészetileg értékelhető nyomok, jelenségek fennmaradásának.

A legkorábbi földművelők időszakából, a Körös kultúra idejéből Kalicz Nándor és Makkay János 1959-ben Bokros-Búzás-parton végzett leletmentést ismerjük. Itt a községi nagy legelőn másodlagos helyzetben fekvő leleteket találtak. A mélyszántással elpusztított felületben egy kisebb település nyomait figyelték meg.

Csongrád-Belsővárosból Farkas Sándor szentesi gyógyszerész kova- és obszidián- pengéket, nyílhegyeket, magköveket, csont- és szarvasagancs-eszközöket, kővésőket és edénytöredékeket ajándékozott a Magyar Nemzeti Múzeumnak a múlt század végén. G. Szénászky Júlia az egykori földvár helyének megállapítására történt kutatás közben tárta fel a kultúra egy gödrét.

Zalotay Elemér 1950-ben a Múzeumok és Műemlékek Országos Központjának tett jelentésében említi, hogy egy germán temető feltárása során kora neolitikus leletek is előkerültek a Körös bal partján fekvő Kőkényzugban. Hasonló korú leleteket gyűjtött Tari László Vekerlaposon, illetve Saliga László és Vörös Gabriella a Jováki-parttól északra, terepbejárásaik során.

A neolitikum középső szakaszában a szakálháti csoport leletanyaga jellemzi a vidéket, mely leleteit szintén több helyen azonosították a város határában, nagyobb felületű feltárás Csongrád-Bokroson 1979-ben az akkor épülő Tisza III-Vízlépcső mellett a bokrosi pusztán történt, amikor a korszak településének több, mint 7000 nm felületét vizsgálták meg.

Csongrád környékének késői neolitikumáról kevés adat ismert, csupán csongrád-belsővárosi leletek között akad néhány, a tiszai kultúrába sorolható edénytöredék.

A rézkorban bár a Körösök vidéke a bodrogkeresztúri kultúra elterjedési területének központi részét képezi, a mai napig ezen a vidéken csak igen kevés lelőhelyüket sikerült felfedezni.

Keleti irányból induló népmozgásra utal a Csongrád-Kettőshalom lelőhelyen (központi az. 17407) feltárt sírdomb (kurgán), mely a bodrogkeresztúri kultúrával egykorú, mindeddig egyedülálló leletegyüttessel szolgált. Ez a B. Nagy Katalin által, 1962-ben feltárt halom egy Ny - K-i irányban fektetett, felhúzott térdekkkel eltemetett férfi sírját fedte. Mellékletként — vörös okkerrögökön kívül — a lábánál rézből és kagylóból, nyakában mészkőből készített gyöngyök feküdtek. A jobb felkar mellé egy 13 cm hosszú, vulkáni üvegből pattintott késpengét helyeztek. A sírban talált szerves korhadékok arra figyelmeztetnek, hogy a sír „felszerelése” az általunk ismertnél lényegesen gazdagabb lehetett. További halmok is ismertek a város határából, melyek létrehozása a rézkorból eredeztethető, azonban további korok népességei is használhatták ezeket akár megfigyelő állásként, akár későbbi korok temetkezési helyéül, néhány esetben templomos helyként, külön jelentőségük, hogy mint tájképi elemeket nemcsak az örökségvédelmi, hanem a természetvédelmi törvény is védi (lásd Régészeti érdekű területekről szóló fejezet), ezek kutatása azonban javarészt még várat magára.

A korszak vége felé a Duna-Tisza között erős nyugati hatás éri. A korábban csak a Dunántúlon honos ún. tűzdelt barázdás díszű kerámia kultúrája megjelenését talán etnikus bevándorlással is összeköthetjük. Ehhez a kultúregységhez tartozó leletek Csongrád-Bokros határában két helyen is előkerültek.

Csongrád város területén mindössze néhány badeni lelőhelyet ismerünk.

G. Szénászký Júlia egy kora bronzkori lelőhelyen, Csongrád-Saroktanyán, a homokbánya túloldalán tárt fel egy késő rézkori sírt. Késő rézkori településre utaló nyomokat jelentenek a Tari László által a csongrádi Bercsényi utcában gyűjtött cserepek, illetve a Bokroson az Erzsébeti-szőlőkben talált 16. sz. lelőhely.

A badeni kultúra viszonylag békés időszakát újból zavaros kor váltotta fel, a kurgánok egy része ebből a későrézkori időszakból származhat.

A kora bronzkori makói csoport Csongrád környéki lelőhelyei közül a Saroktanyán és a Kettőshalmon feltártak a legjelentősebbek. A Petőfi Tsz homokbányájaként is számon tartott területen elsősorban Tari László gyűjtött leleteket terepbejárása során 1958-ban. A leletmentő ásatást még ugyanebben az évben Gazdapusztai Gyula végezte. Kettőshalom határrészben a Bárdos-tanyán végzett hasonló korú telepfeltárást Nagy Katalin 1963 szeptemberében.

A kora bronzkor nagyrévi kultúra leletanyaga is megjelenik a térségben, pl. a piroskavárosi homokbányából szórványként került a szentesi múzeumba egy, a nagyrévi kultúrába tartozó edény. Az ibolyási szőlőtelepítéskor Tari László gyűjtött hasonló korú edénycserepeket.

Kora bronzkori lelőhelyeket ismerünk még a bokrosi puszta északi végében a Nagyköhalomtól keletre és ugyancsak Bokroson, az Erzsébeti-szőlőkben, Saliga László és Vörös Gabriella terepbejárása alapján.

A Vátya-kultúra, miután elérte a Tisza vonalát, eleinte itt nem épített erődített telepeket, hanem megelégedett a nyílt falvakkal. Ilyenre utalnak Csongrád-Vidresziget korai gödrei és sírjai. A középső bronzkor folyamán nagyszámú bevándorló népességgel számolhatunk, mert a Tisza jobb

partján egymást érik a korabeli falvak, köztük jelentős méretűek is. A félegyházi országúttól északra fekvő és már említett vidreszigeti településen G. Szénászký Júlia végzett ásatást 1971-ben. A bronzkori falutól mintegy 200 m-re fekvő temetőben a hamvasztásos sírok mellett kevés melléklettel ellátott, csontvázasán eltemetett halottak sírjait is megtalálták.

Hasonló sírokat talált Gazdapusztai Gyula a Saroktanya-lelőhelyen végzett ásatása során. Az ehhez a temetőhöz tartozó települést az alpári út túloldalán Tari László terepbejárásából ismerjük.

Csongrád-Vendelhalmon honfoglalás kori temető ásatása közben mintegy húsz, középső bronzkori gödör is feltárássra került. Bokros-pusztá-széli ifj. Gyovai Bodák László tanyáján nagyterjedésű bronzkori telep és temető van.

A félegyházi határúton 1937-ben több sírt tártak fel, melyek közül kettő középső bronzkorinak bizonyult. Rítusuk utólag már nem volt megállapítható. Továbbá biztosan a középső bronzkori Vatyakultúrához tartoznak a Pitrik-halmon, a Kétemető-dűlőúti lelőhelyen, az Ibolyáson, a Bokros-Lőtérdombon és a Bokroson, Gubisi Margit szőlőjében talált leletek. Valamennyi terepbejárás során került elő.

Csongrád város körzetében Bokroson, a pusztára vezető út mentén ismerjük a korai halomsíros kultúra legjelentősebb lakóhelyét. Lantos Tamás szőlőjében még 1936-ban került elő egy késő bronzkori sír, benne tokosvésővel. Később a környéken több sír is előkerült még. A lejáró út túloldalán Gubisi Margit szőlőjében 1940-ben került napvilágra egy ugyancsak ehhez a korhoz tartozó bunkós fejű bronztű, majd egy vésett díszű karperec. 1954 tavaszán a tsz, ugyancsak szőlőforgatás közben egy nagy kiterjedésű késő bronzkori telepet bolygatott meg a fent jelzett területtől délre. Csongrád-Belsővárosból a Magyar Nemzeti Múzeum - többek között - késő bronzkori balta töredékét, egy halomsíros bögrét és halsütő tálat őriz. A korszak további településeit Bokros-Lőtéri-dombról és a Sintértelepről, valamint az Újvári-féle tanyáról ismerjük. A halomsíros kultúra leletanyaga Kétemetői út, Homokbánya; Bokros Kiskőhalom lelőhelyről is ismert.

A késő bronzkori Csorva-csoportnak Bokros, Túri-tanya és Vidre-szigeten volt településnyoma.

Az urnasíros kultúrába sorolhatók a Szántó-major, Greskovics-tanya leletei, két temetkezése a Petőfi utcából és Homok-tanya lelőhelyről ismert. Gáva-kultúra végét az ún. hajdúböszörményi típusú kincsek földbe kerülése jelzi. Ide tartozik a Csongrád-belsővárosi lelet is. A Feketeváros pogányvárának gátjai között 1887-ben Sólyom Sándor udvarán egy nagy urnában mintegy 100 db bronzeszközt találtak. Legnagyobb részük sarló volt. Ezek közül mindössze hat db került be a Magyar Nemzeti Múzeum gyűjteményébe.

A vaskorból Vendelhalmon még a háború előtt ÉK-DNy-i irányítású csontvázas sír anyagát gyűjtötték össze, a Petőfi Tsz homokbányájában nyújtott csontváz mellett találtak mezőcsáti típusú leleteket. Csongrád-Szántóról további négy, hasonló korú temetkezést ismerünk még.

A Csongrád környéki nagyszámú lelőhely azt bizonyítja, hogy a város területe a szkíta korban meglehetősen sűrűn lakott lehetett. Csongrád-Belsővárosban, az Endre király u. 9. sz. telken D - É

irányítású, zsugorított csontvázas sírokat tártak fel; kézzel formált szkíta edények és orsókarikák jelentették a mellékleteket. A mámai parton Farkas Sándor 1920-ban Éder László földjén ugyancsak szkíta sírokat tárt fel. Vendelhalmon, a Patika-dűlőben, Nyilas János földjén 1938-ban végzett ásatáskor csontvázas sírt találtak különféle bronztárgyakkal. Tari László a Beloiannis utcában gyűjtött szkíta cserepeket, a Magyar Nemzeti Múzeum pedig a Várhát területéről őriz egy kézzel formált, szürke színű, durva kivitelű fülesbögrét. A Petőfi Tsz homokbányájában nyújtott csontváz mellett találtak egy szkíta kori fülesbögrét.

A korszak kutatatlansága miatt igen keveset tudunk a kelták berendezkedéséről, településeikről. Oppidumokkal védett törzsi központjaik az i. e. 2. században válnak naggyá. Egy ilyen, korábbi bronzkori földvárra épített oppidum éppen itt, Csongrád környékén lehetett. A csongrádi várból számos kelta kori szórványlelet ismert. Maráz Borbála ennek nyomán megállapítja, hogy a korábbi (bronzkori?) földvárat a kelták csak birtokba vették.

Goldman György Vidreszigetről két házról, egy gödörről és egy kemencéről tesz említést. A rövid életű falu a késő kelta korban a La Tène D periódus elején keletkezett, élete az i. e. 1. századra tehető. Bizonyos, hogy a térség a szarmatáknak az Alföldre való betelepüléséig a kelták fennhatósága alá tartozott. A tárgyalt területen a legtöbb kelta kori lelőhelyet jelenleg Bokrosról ismerjük. Az Erzsébeti-szőlőkből La Tène D korú, behúzott peremű tál és grafitos edénytöredékek kerültek elő. Gubisi Margit szőlőjében és a Nagykőhalomtól északkeletre terepbejárás során szintén találtak La Tène kori emlékeket. A bokrosi puszta déli végében az őskori lelőhely feltárása során két nagyméretű objektum is előkerült, mely kelta leleteket tartalmazott. Ugyancsak jelentős ebből a korból a Katkics-féle szőlőben előkerült pénzlelet, amelyről Zalotay Elemér tesz említést.

A térség legsűrűbb megtelepedését a szarmata korban érte el. Több esetben az árvízmentes hátaikon a lelőhelyek szinte füzérben sorakoznak egymás mellett, ami utal az egykori települések időbeli terjeszkedésére. Időnként előkerült a kapcsolódó nagyszámú temető néhány sírja is. Szarmata sírok kerültek elő pl. a Városháza bontásánál, Iskola úton, a Mátyás király úton és a szomszédos Hock J. úton, a Berzsenyi u. földmunkái során. Kb. 20 sírt sikerült megmenteni a Csongrád megye és Bács-Kiskun megye határát képező úton. A sírleletek jól mutatják, hogy a római kereskedők áruai nagy számban eljutottak az Alföldre, így Csongrád környékére is.

A 4. század végén átrendeződött az Alföld etnikai képe, átrendeződtek politikai viszonyai. A Tisza bal oldalán Csongrád magasságától Szentestig nem találunk régészeti nyomokat, az első gepida közösségek az 5. század közepét követően telepedtek meg ezen a tájon. Ugyanakkor viszont a Tisza jobb oldalán ugrásszerűen megemelkedett a lelőhelyek száma. Míg a 4. századig egyenletesen elszórtan jelentkeztek a lelőhelyek a város határában, addig az 5. századi lelőhelyek koncentráltan, közvetlenül a böldi átkelőhely közvetlen közelében, egy csoportban találhatók. A 17 temető közül 13 található a mai Csongrád területén, vagy a böldi révhez vezető út nyomvonalán (Vörös 1993).

Párducz Mihály 1968-ban megállapította Csongrádról, hogy: *„Mai adataink szerint nincs az Alföldnek olyan pontja, ahol a hun kori lelőhelyeknek ilyen nagy számáról tudnánk, a város területén*

és annak közvetlen szélén... Minden esetre nem kétséges, hogy ezen a területen a hun kor idején jelentős számú lakosság élt, talán politikai jellegű központ is volt...” (idézi: Tari 1979)

Csongrád szarmata és hun kori lelőhelyei Tari L. 1979. ábráján

Itt kell megemlíteni Priskosz keletrómai történetíró leírását Attila hun király táboráról, mely alapján néhány kutató megpróbálta azonosítani a tábort Csongrád határában, feltételezve, hogy a csapat a Böldi révnél kelt át a Tiszán.

Népvándorlás kor

A belterület jó fekvését mutatja, hogy avar temetők sírjai is több helyszínen kerültek elő, pl. Berzsenyi u., Csongrád - Sárkányfárok (a Gözhajó utca és a Kereszt tér találkozásánál) és Hunyadi tér lelőhelyeken. Utóbbin földmunkák során több sír megsemmisült, de a leletmentések nyomán bronz karperecek, dinnyemag-alakú gyöngyök, griffes veretek és csont tűtartó is közgyűjteménybe került. Lőrinczy G. – Szalontay Cs. úgy vélik, hogy a Vendelhalmon előkerült sírok egy része korai avar kori (1993). Legnagyobb számban Csongrád-mámai-csárdadűlő lelőhelyen regisztráltak avar sírokat a 19. század végétől. Érdekes feltételezés, hogy Anonymus említette vár Anonymusszal ellentétben, aki szerint a várat Ond fia Ete szlovénnel építtette fel (innen a cserni grad - fekete vár név eredete), valószínűleg a szláv abodritok építették, és a 9. században már a bolgár-török birodalom északi erőssége volt. A szlávok tehát a térségben a Tisza mindkét partján megtelepedtek. Az ide 825 táján benyomuló bolgár-törökök elsősorban Csongrád várát foglalhatták el, és itt építették ki regionális központjukat. Ha ezt közvetlen módon nem is lehet bizonyítani, sokat nyom a latban, hogy a bolgárokról (bolgár-törökökre) utaló Nándor helynév kettő is maradt ránk a Tisza e szakaszán, az egyik Nándortó alakban Csongrádtól délre, a másik Nándord formában Csongrádtól északra.

Avar és honfoglalás kori leltőhelyek forrás: Gát László: Csongrádi történelmi olvasókönyv 1982

Honfoglalás kora

Csongrád település területén a honfoglaló és kora Árpád-kori magyaroknak tucatnyi leltőhelyük került elő, egy részük időleges vízfolyások körül (Vidra-ér, Rekettyés-ér), más részük a partosabb, magasabb részekről (Petenchalom, Vendelhalom). A vendelhalmi nagyobb temető sírjaiban lovastemetkezések nyomaira (lókoponyára, lólábcsontokra), tegezre, nyílcsúcsra, szablyára stb. bukkantak, vagyis olyan leletanyagra, amely jól tükrözi a honfoglaló magyarok gazdag hagyományra visszavezethető tárgyi emlékanyagát. Sajnos ezt a halmot homokbányászattal teljesen elhordták így hitelesítő feltársra aligha van lehetőség. Hasonló korú temető ismert a korábbi kutatóknak köszönhetően Bokros, Domonkos Antal földje, Bokros, Busáné Mucsi Erzsébet tanyája, Bokros, Erzsébeti szőlők leltőhelyéről, szórványlelet Mámai-földek, Justin-tanya leltőhelyről. A belterületen a Justh Gyula u. 15. alatt került elő honfoglaló sír.

Anonymus szerint Csongrád várát a honfoglaló Ond vezér fia, Ete építtette a környéken élő szlávokkal. Valószínűbb, hogy a korábban már meglevő földvárat építtette újjá nemzetsége számára. Az ősi vár föltehetően a belső város keleti végében, a mai Kígyó utcától befelé volt.

Középkori történet

Csongrád a honfoglalás után nemzetségi birtok volt, az államalapításkor és a vármegyerendszer kiépítésekor királyi vár lett, majd esperességi, majd főesperességi központ. Amikor István király 1028 táján Ajtony vezért legyőzte, és a Tisza bal partja is a király fennhatósága alá került, alapította meg Csongrád székhellyel a királyi vármegyét, amely igazgatási, adószedési és bírósági feladatokat látott el. A szervezési folyamat 1075-re minden bizonnyal befejeződött, mivel ekkor már egy oklevélben a csongrádi vár birtokairól (vagyis a várispánság meglétére utaló adatról), továbbá csongrádi várnépekről olvashatunk. Itt székelt az ispán, a csongrádi főesperes (aki majd csak a 13.

század elején költözött be a püspöki székhelyre, Vácra). Csongrád birtokai közé tartozott a mai Alpár egy része, Csanytelek, Tápé, Győ stb. A Csongrád névalak 1075-ben Cernigrad, 1138-ban Cerungrad formában szerepel oklevelekben. Egy szicíliai arab utazó, Idrísi leírása szerint Csanád városától folyó - azaz a Maros és a Tisza - mentén haladva Csongrád városáig három napi járóföld van. Csongrád nagy és virágzó város, vásárokkal és mindenféle gazdagsággal.

Tisza csongrádi szakaszán - a halnyerő helyek bősége miatt - birtokhoz jutott több egyházi szervezet is, így a váci és egri püspökség, a garamszentbenedeki apátság, valamint a dömösi prépostság. A tiszai átkelőhely szerep járulhatott ahhoz, hogy Csongrád az Árpád-korban a régió egyik jelentős városa volt,

Batu kán serege 1242. április végén érte el Csongrád várát, amelyet lakóival együtt elpusztított. A vár pusztulásának egyik következménye az, hogy IV. Béla a marosi sószállítás miatt kulcsszerepet játszó Szegedet tette meg a vármegye új székhelyévé, sőt új várat is építtetett ott. Csongrádot egészen a török korig ezután várként nem említik; váruradalmát pedig a szegedi királyi vár tartozékai közé sorolták. 1439-ben Albert király feleségének, Erzsébetnek adományozta Csongrádot, ő pedig még abban az évben elzálogosította a Kátay családnak. Tőlük Hunyadi János vette meg, de már 1451-ben eladta Földeáki Ambrus szegedi kamarásnak. A 15. sz. közepétől különféle magánbirtokosok földesúri faluja volt. Mohács után váltakozva Szapolyai János, ill. Habsburg Ferdinánd országrészéhez tartozott birtokosainak pártállása szerint.

Árpád-kori és késő középkori településnyom számos helyről került elő a város határából, ezek határai egykoron különálló igazgatási egységeknek számítottak. Legtöbbször azonban nagyon nehéz ezekhez történeti forrásokból ismert településneveket rendelni, ilyen pl. 17481 Jováki-part területén Árpád-kori temetőt tártak fel; 17497 - Bokros, Határút lelőhelyen késő középkori településnyom ismert stb., de az kapcsolódó települések nevét nem ismerjük. Több esetben azonban történeti forrásokban fennmaradt egy-egy település neve, ilyen pl. Szántó (17323. az. lh), Bőd vagy Hékéd). Pl. a Tisza-szabályozása előtt vízjárta mocsaras terület volt és a Tisza magas vízállása idején a Böldi-háttól a Hékédi-partig tartott a vízen való átkelés. A rév két végpontja az okleveles említések szerint, mindig együtt birtokoltatott, öröklésnél vagy adásvételnél mindig mint összetartozó, együtt szerepel. (Pl.: 1453 körül Hékédi Anna, a Gergely leánya, a fiává fogadott Sári Péternek adja Hékéd és Bőd helységekben bírt jószágait. Vagy: 1464-ben Hékédi Anna, Jánosi Balázs özvegye, Szentes, Szt. János, Bőd és Hékéd határjáró levelét íratja át.

Van olyan település, amit inkább csak a forrásokból ismerünk: Gyója és Mába dűlőnevei középkori, azóta elpusztult községek neveit őrzik. Például Mába falu a török korban a kecskeméti nahijéhez tartozott. 1559-ben Mehmed tímár birtoka volt. 57 lakosa növénytermesztéssel és főként juhtenyésztéssel foglalkozott. Gyója (Gyolja) a kecskeméti nahije tartozékaként 1559-ben Iszmail tímár birtoka volt. 88 lakosa mezőgazdálkodással és állattenyésztéssel foglalkozott.

Épített középkori régészeti örökség Csongrád határában

A csongrádi Árpád-kori vár lokalizálása még nem történt meg. Egyes korábbi elképzelések szerint a vár a Tisza jobb partján, a mai város területén keresendő (esetleges bronzkori és kelta földvárrelőzménnyel), azonban a szondázó ásatások itt nem találták nyomát. Régészeti adatok szerint csak egy kisebb és jelentéktelenebb kora Árpád-kori szállás nyomait igazolják a belterületen. Itt bizonyítottan a török kori palánkvár volt, többen a korábbi középkori várat a Tisza túloldalán keresik. A vár lokalizálására az első kísérletek az 1970-es években történtek. A kutatók abból indultak ki, hogy Csongrád település első hiteles jobb parti ábrázolása 1571-ből származik, ami a törökök várépítésével hozható összefüggésbe. A török uralom alatt a bal parti település elsovadt. A legutóbbi kutatások szerint a vár legvalószínűbb helye a Tisza bal partja fölé emelkedő, régóta ismert "Várháton" lehetett Szentes közelében – és közigazgatási határában, a mára már elpusztult 9-15 századi Ó-Csongrád ennek közelében, a Tisza és a Kurca patak között lehetett. Több térképen (1561, 1699, 1716) a régi város helyét (Alt-Csongrád) még jelölik. (<http://varak.hu>)

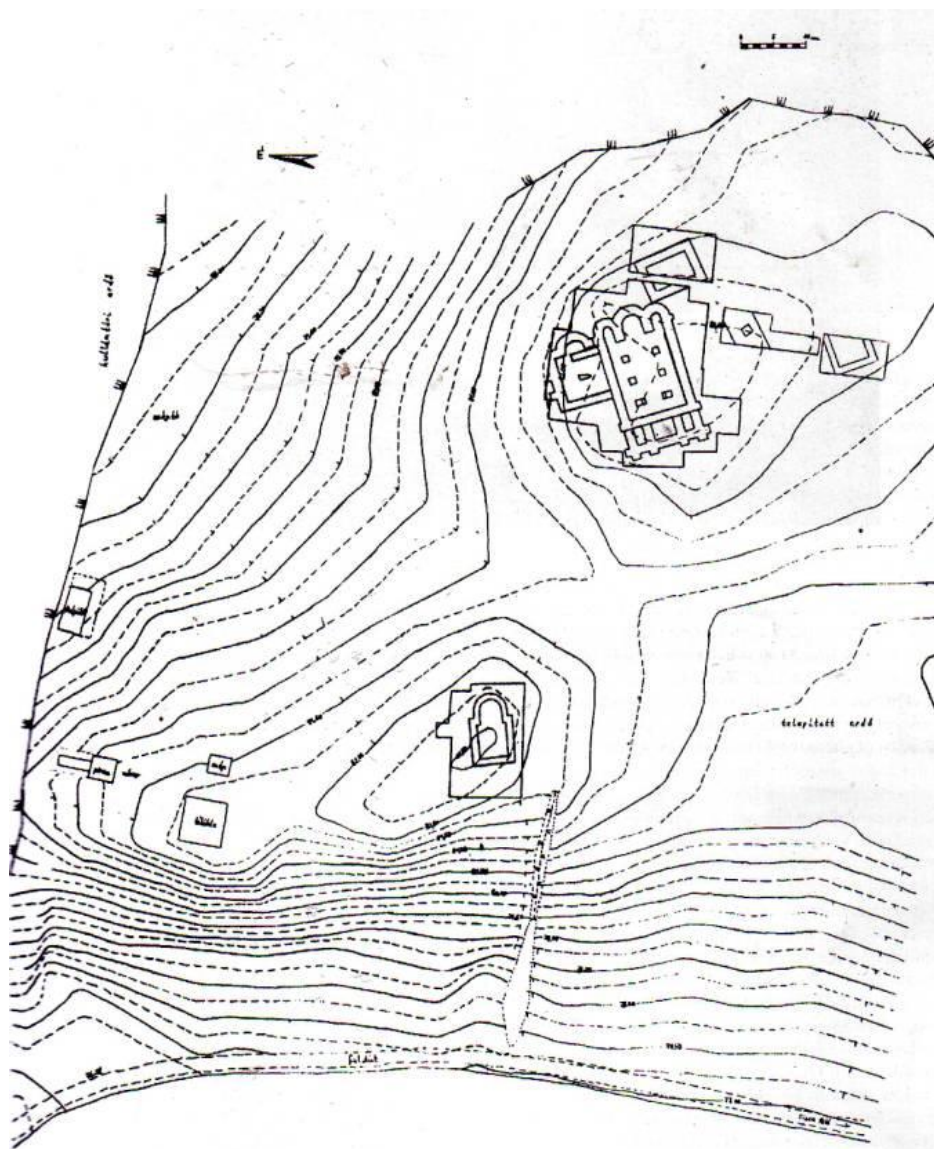
Négy esetben középkori falusi templomot is nyilvántart a kutatás: Ellésmonostor, Kiskőhalom, Nagykőhalom és Kesköny esetében.

Csongrád – Ellés (központi azonosító: 17355) lelőhelyen végzett feltárás eddigi eredményeiből, az előkerült éremleletekből következtetni lehet arra, hogy az ellési homokdomb, illetve a monostor területe a 11. századtól lakott volt (korai településrészlet és a 11. századi éremlelet). A Bor-Kalán nemzetség Ond-tól eredeztette magát. Nemzetségi monostoruk a 11. századtól a 16. század közepéig állt fenn. A bencés, kora keresztény bazilikát utánzó háromhajós román templom a 11. század végén épült. Északi oldalához kis sekrestye csatlakozott. A tatárjárás során jelentős kár érte, de a 13. század közepén újjáépítették. Ekkor a nyugati zárófalhoz két tornyot építettek, az elpusztult sekrestye helyére nagyobb méretű kápolnát emeltek. Ugyanekkor épült fel a templom déli feléhez csatlakozó kolostort, melynek kerengője közepén díszkút állt. A monostorhoz tartozó szolgálonépek számára külön temetőkápolnát építettek (kisméretű, patkóíves szentélyzáródású templom). A monostortemplom körül és belsejében, valamint a temetőkápolnánál sok korabeli temetkezés került elő. A nemzetségi templom az 1990-es évek régészeti feltárásai szerint 12 méter széles és 23,3 méter hosszú volt, édesvízi mészkőből épült, a tornyok falazata téglá. Felmerült, hogy a monostortól északkeletre, 3 km-re Csongrád–Várháton feltárt tégláégető kemencékben készült a monostor építéséhez használt építőanyag. A közvetlen kapcsolatot a Tisza egyik mellékága biztosíthatta. A várháti téglákat a morotva vizén, tutajokon szállíthatták az ellési monostor építéséhez (Lőrinczy 1993). A település a domb déli részén lehetett. Első okleveles említésekor (1306) már monostornak nevezik a helyet, ekkor a Bor nemzetségbeli Izsép fia László és Szeri Sándor fia, István, valamint Pósa és Márk zálogba adta Kopasz nádornak.

Forrásokban az együttest monostor néven 1326-ban nevezték utoljára, utána az Ellési

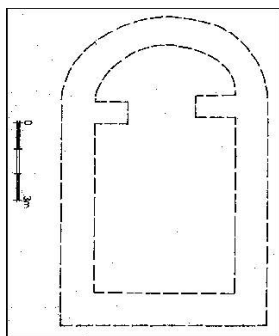
családhoz tartozókról, illetve egyszerűen csak Ellésről szólnak az írásos emlékek. 1326-ban Szeri Pósa tiltakozott, hogy rokonai, Bor fiai és Og fiai a birtokot és a monostort (Elleusmonustra, Helleus monastra) a kegyurasággal együtt el akarják adni a rokon Sándor fiainak Márknak és Istvánnak, holott ez örökjogon (iure hereditario) őt illeti. Az adásvétel mégis létrejött, mert Márk és István lettek az Ellési család megalapítói (Györffy Gy.). Az épületek egy részét a 15. században három méter mély árokkal vették körül. A 16. század első harmadában Parlagi Lászlónak (II. Márk leszármazottja) kőből épült udvarháza állt Ellésen. A családi temetkezések minden megpróbáltatás ellenére a 16. század első harmadáig nem szakadnak meg. A hely egyházi jelentősége megszűnt, az épületek tégláit és köveit a környék lakói elhordták, csak az alapfalak maradtak fenn.

Az 1700-ban végzett kamarai összeírás Ellést pusztaként említi (Pávai 2000).

Helyszínrajz a monostor feltárt épületeinek rekonstruált alaprajzával és a temetőkápolnával

Keskeny/Kesköny (központi azonosító: 17391) temploma Csongrádtól ÉNY-ra, a kiskunfélegyháza–alpári útelágazástól ÉNY-ra 500 m-re feküdt.

A keskönyi templom föltárt templom alaprajza

A település első említése: 1075 (aque Keskun). A garamszentbenedeki apátság Ság nevű birtokának határpalánka. 1327-ben az apátság önálló birtoka. Csongrád megye hatósága kötelezte a birtokot használó Tési Györgyöt, hogy Szent Mihály napjáig adja azt vissza az apátságnak.

Bálint Alajos és Trogmayer Ottó tártá föl 1958-ban. Az alapfalakat már nem lehetett megtalálni, azonban az alapozás árka pontosan mutatta a templom alaprajzát. Ez arra utal, hogy az alapozás nem döngölt agyagból, hanem kő vagy téglából készült. A hajó téglalap alakú volt, A föltárt templom alaprajza melyhez nyomott félköríves apszis járult. A diadalív alapozása is egyértelműen megfigyelhető volt. A templom tengelye: ÉK 17°, méretei: 18,5×8 m, falvastagság: 1–1,2 m.

A templom körül föltárt 9 sírban pontosabb korhatározásra alkalmas lelet nem volt.

Kiskőhalom – Buchor település temploma

Középkori falusi templom föltárt alapfalai Bokros községtől mintegy két km-re K-re, az egykori Tisza-ártér nyugati magaspartján.

Csak föltételelesen azonosítható az 1266-ban először említett *Buchur* település templomával. Az oklevél szerint a falu ekkor a Bor–Kalán nemzetségbeli Szeri Pósa fia, Nána birtoka volt. 1266-ban Alpár és Csongrád közötti Égenfa és Turba között (*iuxta Ticiam terram Buchur*), 1276-ban Alap és Turba között sorolták föl. A település azonos a 15–16. században Csongrád és Alpár között számon tartott *Bokur* faluval.

Csongrád – Nagykőhalom

Középkori településnyomok a kora Árpád-korban (Gát 1983)

Török kori Csongrád

Csongrád 1542-ben, Szeged eleste után került török kézre. A szegedi szandzsáknak 7 nahijéja volt, ebből egyik a csongrádi. A megszállás után rövidesen a belső város északnyugati dombján vár építéséhez fogtak. Az 1549-i kincstári elszámolásban szerepelnek az építés költségei, leírásban 1561-ben szerepel. Az első katonai fölmérés térképén (1784) jól látható, hogy a Körös torkolata a belső város nyugati felével szemben volt. Ennek folytatására ásták vagy mélyítették a város nyugati felét lezáró Kerekárkot, amely természetes védővonalként erősítette a várat. Főbejáratához vezetett a Kerekárkon át a „Hídi töltés”, melynek közepére hidat építettek. A vár nyugati kőfalának egy szakaszát megtalálták az 1950-es években az Iskola közben. Alig hat évvel a török megszállás utáni időkből már részletes leírás van a várossal. A török helyőrség száma 142. A katonák családtagjaikkal együtt éltek, így létszámuk 5–600 lehetett. A magyarok száma 528, ebből családfő 134. A csongrádi nahije területén a magyaroknak hat papjuk volt, hárman Csongrádon laktak, valószínűleg ferences barátok voltak. Az 1548. évi defter szerint a városnak három utcája volt: Nagy utca, Halász utca, Közép utca. A magyar lakosság gabonatermesztéssel, ló-, szarvasmarha-, juh-, sertésenyésztéssel és méhésztéssel foglalkozott. A városban 122 család lakott, ez megközelítőleg 400-500 lakost jelentett. Csongrád adóterhelése 18 184 akcsére, vagyis 363 arany- forintba rúgott, ami élénk gazdasági életre utaló adat. Voltak olyan módosabb adófizetők is, akik 200-400 juhval rendelkeztek.

A buda–aradi országút itt vezetett keresztül a Tiszán. Ez és a vízi szállítás jelentős rév- és kikötőjövédelmet hozott a törököknek. A magyarok vezetőiket maguk közül választották, a törökök csak az adóbeszedéssel törődtek. 1553-ban megalakult a szolnoki szandzsák, rövidesen a csongrádi nahijét is oda csatolták. A kelet–nyugati irányban terjeszkedő város alakját a Tisza határozta meg. újjáépíteni.

1559-ben Ferdinánd Csongrádot Zay Ferencnek, Listy Jánosnak és Viczmándy Mátyásnak adta. Birtoklásuk azonban csak névleges volt. A vár történetéhez kapcsolódó adatok szerint 1589-ben Külső-Szolnok jobbágyaival építette újra a török ismeretlen okból leégett erősséget. A 15 éves háború idején 1595-ben Miksa főherceg csapatai elfoglalták, s mivel tartani nem tudták, lerombolták és elvonultak. Ezután a törökök tatár lovasságot telepítettek a városba s környékére, akik szintén letarolták a vidéket. A szolnoki Husszein bég 1605-ben kezdte Csongrád várát újjáépíteni. A lakosság adót fizetett a törököknek, a királyi Magyarországnak, a váci püspöknek és magyar földesurainak is.

1550-ben faluként, 1559-ben, 1561-1564-ben és 1578-ban mezővárosként, 1647-ben faluként, 1665-ben mezővárosként említik magyar, ill. török források. Evlija Cselebi 1664-66-ban beutazta az országot. Csongrádról ezt írta: *„Négyszög alakú kis palánka, tömésfala 10 lépés vastag. Van két kapuja, öt erős bástyája, kétszáz várkatonája. Szulejmán khán dzsámiján kívül csak mecsetjei vannak. Van papnevelője, elemi iskolája, egy fogadója, bazárja kicsi. Szőleje, kertje sok van”*.

A török 1686. október 25-én a várost s az útjába eső Böld és Szántó falvakat fölgyújtva elvonult. A 16. század közepén rácok telepedtek le, s török katonai szolgálatba álltak. A törökök kivonulása után néhány évtizeddel később visszamentek hazájukba. Az 1697-i fölméréskor csaknem

ugyanannyi rác, mint magyar nevet írtak össze.

1686-ban szabadult fel Csongrád a török uralom alól. 1693-ban kamarai mezővárosnak nevezték. Minthogy magyar birtokos családok nem tudták igazolni tulajdonjogukat, Csongrád városa a kincstáré lett, és a szegedi prefektúra alá tartozott. 1697-ben Leopold von Schlick császári tábornok kapta meg zálogbirtokul, majd 1702-ben földesúri birtokul, ekkor Csongrádon 43 és fél telek után adóztak. A Rákóczi-szabadságharc idején a város sokszor gazdát cserélt. Károlyi Sándor többször is szétverte a környéken fosztogató rácokat. Ekkor már faluként említették, 1712-ben - és ettől kezdve a feudális korban végig - földesúri mezőváros volt.

https://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/megyek_oroksege/Csongrad_megye/pages/CSMEE/Magyar/html/Csongrad1.html

III.

A TELEPÜLÉSRENDEZÉSI TERVBEN ELŐÍRÁNYZOTT VÁLTOZTATÁSOK RÉGÉSZETI VONATKOZÁSAI ÉS ÖRÖKSÉGVÉDELMI JAVASLATTÉTEL

A Kötv. 8. § (1) bekezdése alapján Magyarország határain belül a föld felszínén, a földben, a vizek medrében vagy máshol rejlő vagy onnan előkerülő régészeti lelet állami tulajdon, és a törvény erejénél fogva védelem alatt áll.

Csongrád település határában a korábbi adatállományok összevetése és a 2021 őszén elvégzett terepbejárás után 220 azonosított lelőhelyről beszélhetünk. Csongrád határában jelenleg kiemelten védett státuszú lelőhely Ellés monostora (17355-Csongrád 4. lh).

A nyilvántartott régészeti lelőhelyek védetté nyilvánítása

12. § Az ország kiemelkedő történeti és kulturális jelentőségű nyilvántartott régészeti lelőhelyeit jogszabályban kell védetté nyilvánítani.

13. § (1) A védetté nyilvánított régészeti lelőhelyeken nem lehet olyan tevékenységet folytatni, amely a lelőhelynek akár részleges állapotromlását eredményezheti.

(2) A védetté nyilvánított régészeti lelőhelyhez védőövezetet lehet kijelölni.

(3) A védetté nyilvánított régészeti lelőhelyeket kiemelten vagy fokozottan védett régészeti lelőhely kategóriába kell sorolni.

(4) Kiemelten védett az a lelőhely, mely kivételes tudományos jelentőséggel, és nemzetközi vagy országos szempontból kiemelkedő fontossággal bír. Fokozottan védett az a régészeti lelőhely, melynek tudományos jelentősége megállapítható, és egy nagyobb tájegységre nézve kiemelkedő fontossággal bír.

14. § (1) A védetté nyilvánítás előkészítését a Hivatal folytatja le, amely évente legalább egyszer javaslatot tesz a nyilvántartott régészeti lelőhelyek védetté nyilvánítására.

(2) A védelem alá vonni tervezett lelőhelyhez és a lelőhely régészeti védőövezetéhez tartozó ingatlanok tulajdonosait és az egyéb érintett személyeket jogszabályban meghatározott módon értesíteni kell.

*

Fel kell hívni a figyelmet a beépítésre nem szánt területek tekintetében is arra, hogy a település területén számos régészeti lelőhely található, melyek pontos kiterjedése nem ismert (lásd régészeti érdekű területekről szóló fejezet).

A régészeti örökség védelme érdekében minden esetben különös gonddal kell eljárni az építési és művelési ág változási engedélyek kiadásakor, mivel *bármilyen, a föld felszíne alá mélyedő kivitelezési munkával a régészeti örökség elemei pusztulhatnak el.*

Régészeti lelet előkerülése esetén a hivatkozott jogszabályok szerint kell eljárni, a munkákat fel kell függeszteni és értesíteni kell az illetékes kormányhivatalt és a területileg illetékes múzeumot, mindemellett nagyon fontosnak tartjuk az örökségtudatos lakossági tájékoztatást.

Jelen örökségvédelmi hatástanulmány régészeti munkarésze **Csongrád város településfejlesztési koncepciójához készült, nem értékeli a területfelhasználási módosításokkal összefüggő változtatások régészeti örökségre gyakorolt hatását, így csupán általánosságban foglaljuk össze a vonatkozó szabályozást:**

A Kötv. törvény és a 68/2018. (IV. 09.) Korm. rendelet a kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról 21. § alapján

- (1) A nyilvántartott régészeti lelőhelyen állapotromlással járó tevékenység csak a Kötv. és a rendelet alapján, engedéllyel végezhető.
- (2) A nyilvántartott régészeti lelőhely állapotromlásának minősül a réteg vagy rétegsor átvágása, a történeti összefüggés megszüntetése, a régészeti leletek eredeti helyükről történő elmozdítása régészeti feltárás nélkül.
- (3) A földmunkával járó beruházással el kell kerülni
 - a) a védetté nyilvánított régészeti lelőhelyet,
 - b) a nyilvántartott tájképi jelentőségű régészeti lelőhelyet és
 - c) az eredeti összefüggéseiben megmaradt, helyben és fizikai állapotromlás nélkül megőrzendő régészeti emléket.
- (4) A lelőhely állapotváltozásával járó régészeti feltárás esetén előnyben kell részesíteni az eredeti rétegsort és történeti összefüggést tartalmazó lelőhelyrész megtartását.

A lelőhelyek a településszerkezeti terveken és a településrendezési tervlapokon feltüntetésre kerültek. A hatályos helyi építési szabályzat hivatkozik a régészeti lelőhelyek által érintett telkek területén történő építésre vonatkozó jogszabályokra.

A Kötv 11.§-a szerint a régészeti lelőhelyek ex lege védettek.

A Kötv. 19. § értelmében **a nyilvántartott régészeti lelőhelyeket jogszabályban meghatározott esetekben és módon el kell kerülni.** Ha a lelőhely előkerülése a földmunkával járó beruházás, fejlesztés költségeit aránytalanul megnövelné, vagy a beruházás máshol nem valósítható meg, a beruházással veszélyeztetett régészeti lelőhelyet előzetesen fel kell tární. A régészeti feltárások

költségeit általában annak kell fedeznie, akinek érdekében az elvégzendő földmunka vagy a nyilvántartott régészeti lelőhely bolygatása szükségessé vált (Kötv. 19.§ 3). A törvény értelmében a terveket úgy kell előkészíteni - az örökségvédelem érdekeit figyelembe véve, hogy a fejlesztések a régészeti lelőhelyeket lehetőleg elkerüljék, ami az örökségvédelem és a befektető érdekét egyaránt szolgálja.

Valamennyi, a régészeti feltárás esetén kívül előkerült régészeti emlék, ill. lelet esetében is törekedni kell a régészeti örökség elemeinek helyszíni megőrzésére. A Kötv. 24. § (2) bekezdésében foglaltak értelmében, amennyiben a földmunkák során régészeti emlék, lelet, vagy annak tűnő tárgy kerül elő, a felfedező (a tevékenység felelős vezetője) az ingatlan tulajdonosa, az építtető vagy a kivitelező köteles az általa folytatott tevékenységet azonnal abbahagyni, a jegyző útján a hatóságnak (Csongrád-Csanád Megyei Kormányhivatal Építésügyi és Örökségvédelmi Főosztály (6722 Szeged, Rákóczi tér 1. Telefon: 62/680-141, 62/680-142 E-mail: epitesugy.szeged@csongrad.gov.hu) azt haladéktalanul bejelenteni, amely arról haladéktalanul tájékoztatja a mentő feltárás elvégzésére jogosult intézményt, továbbá köteles a tevékenységet szüneteltetni, a helyszín és a lelet őrzéséről – a felelős őrzés szabályai szerint – a feltárára jogosult intézmény intézkedéséig gondoskodni. A bejelentési kötelezettség elmulasztása a Kötv. 82. § (2) bekezdése, valamint az *örökségvédelmi bírságról* szóló 191/2001. (XI.18.) Korm. rendelet alapján örökségvédelmi bírság kiszabását vonhatja maga után!

A régészeti feladatellátás hatósági ár alapján végezhető. A hatósági ár képzésének szabályait, módját és mértékét jogszabály határozza meg. A hatósági árra vonatkozó szabályokat évente felül kell vizsgálni (Kötv. 20.§ 4).

Régészeti feltárás elvégzésére jogosult

- a) a Magyar Nemzeti Múzeum,
- b) a Budapesti Történeti Múzeum,
- c) a megyei hatókörű városi múzeum,
- d) a régészeti gyűjtőkörrel rendelkező területi múzeum,
- e) a régészet szakon mesterképzés folytatására jogosult felsőoktatási intézmény,
- f) az ELTE BTK Régészettudományi Intézete, valamint
- g) a jogszabályban kijelölt örökségvédelmi szerv.

h) a régészeti örökséggel és a műemléki értékkel kapcsolatos szakértői tevékenységről szóló kormányrendelet szerint régészeti területen szakértői tevékenység végzésére jogosult szakértő kizárólag az örökségvédelmi hatástanulmányok készítéséhez végzett terepbejárás és műszeres lelőhely- és leletfelderítés esetén²

² 2019. évi XVIII. törvény a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény módosításáról
Kihirdetve 2019. március 26.

A nyilvántartott régészeti lelőhelynek a beruházással kapcsolatos földmunkával érintett részén megelőző régészeti feltárást kell végezni.

A földmunkával járó beruházások előkészítése során előzetes régészeti dokumentáció készíthető, különösen a földterület-kiválasztáshoz és nyomvonal-kijelöléshez. Nem nagyberuházás esetén a beruházó az előzetes régészeti dokumentáció készítésével a feltáráshoz jogosult intézményt bízhatja meg (Kötv 22.§).

*

Olyan, beépítésre szánt terület esetében, melyek területén régészeti lelőhely található, a beruházások földmunkával, közműkiépítéssel járhatnak/járnak, ezért szükséges a régészeti örökség érintettségének vizsgálata.

A védetté nyilvánított régészeti lelőhelyen a hatóság örökségvédelmi engedélye szükséges:

- minden 30 centiméter mélységet meghaladó földmunkához, tereprendezéshez, valamint depó, feltöltés, töltés létesítéséhez
- régészeti emlék megóvási, konzerválási munkálataihoz

E lelőhelyek védelmére MEGELŐZŐ FELTÁRÁS javasolt.

A településrendezési terv által közvetlenül nem érintett, de minden földmunkával járó beavatkozást (alapítás, közművesítés stb.) fokozott figyelemmel kell kísérni minden ismert régészeti lelőhelyen. Ezeken a kialakult használat folytatható, de attól a lelőhely nem károsodhat. Lelet, vagy jelenség előkerülésekor a 2001. évi LXIV. tv. szerint kell eljárni. Csongrád mai belterületi beépítettsége miatt régészetileg pontosabban nem értékelhető, ezért a beépítéssel lefedett területeken - földmunka esetén régészeti szakfelügyelet javasolt. A régészeti szakfelügyelet részben az ismert lelőhelyek kiterjedésének meghatározására ad lehetőséget, részben konkrétan „leletmentesíti” a beruházási területeket, így elkerülhető kulturális örökségünk megsemmisülése.

A 2019. évi XVIII. törvény a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény módosításáról Kihirdetve 2019. március 26. rendelkezései alapján a **Nagyberuházással kapcsolatos régészeti feladatellátás esetén a régészeti feltárást elvégzésére vonatkozó általános követelményeket és a megelőző feltáráshoz vonatkozó szabályokat Az egyes nagyberuházásokhoz kapcsolódó régészeti feladatellátásra vonatkozó különös előírások érvényesítésével, a 23/B-23/F. §-ban foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.**

A 68/2018. (IV. 09.) Korm. rendelet 37. § (3) alapján a rendelkezésre álló örökségvédelmi hatástanulmány vagy próbafeltárást nélkül készült előzetes régészeti dokumentáció esetén a hatóság

dönt arról, hogy az alkalmas-e az elvégzendő régészeti feladatellátás módjának, valamint idő- és költségvonzatának meghatározására. A hatóság – a 3. § (3) bekezdése szerinti örökségvédelmi szerv (jelenleg Nemzeti Régészeti Intézet (NMN NRI) véleményének kikérésével, ésszerű határidő kitűzésével – előírja a hiányzó munkarészek pótlását vagy új előzetes régészeti dokumentáció elkészítését.

IV.

CSONGRÁD KÖZIGAZGATÁSI HATÁRÁBAN LÉVŐ RÉGÉSZETI LELOHELYEK MEGÓVÁSA - ÖSSZEFOGLALÁS, AJÁNLÁSOK

Csongrád közigazgatási határán belül 220 azonosított régészeti lelőhelyet ismerünk (áttekintő táblázatuk az 1. mellékletben). Ezek kulturális örökségünk részét képezik, melyek védelme érdekében a terület- és településfejlesztéssel, valamint a terület- és településrendezéssel kapcsolatos beruházások tervezését e védelemmel összhangban kell megoldani. A régészeti lelőhelyek védelmére irányuló intézkedéseknek elsősorban megelőző, szükség esetén mentő jellegűeknek kell lenniük.

A régészeti lelőhelyek a településszerkezeti terveken és a településrendezési tervlapokon feltüntetésre kerülnek. A helyi építési szabályzat hivatkozik a régészeti lelőhelyek által érintett telkek területén történő építésre vonatkozó jogszabályokra.

A lelőhelyek főbb adatait (*név, helyrajzi szám*) be kell illeszteni a Helyi Építési Szabályzat régészeti örökség védelmével vonatkozó szakaszának megfelelő helyére, illetve fel kell tüntetni a szabályozási terv térképlapjain is.

A jelenlegi területhasználat a külterületi szakaszok esetében viszonylag kis mértékben, de folyamatosan (elsősorban szántás, erdőművelés, szőlőművelés okozta bolygatás), míg belterületen már nagyobb mértékben, de alkalomszerűen (főként építkezések, közműfektetések) veszélyezteti a kulturális örökség ismert és eddig azonosíthatatlan elemeit. A lelőhelyek különböző jellegűek és minőségűek, a tervezett változtatások az érintett örökségi elemek (régészeti lelőhelyek) teljes, vagy részleges pusztulásával járhatnak - ilyen veszély a belterületi lelőhelyek beépítése.

A belterületi részekben a lelőhelyek tényleges nagyságának vizsgálata a beépítettség miatt nem végezhető el. A belterületen előkerült neolitik, bronzkori, kelta, Árpád-kori és török kori emlékek, épített örökség, a történeti források és településszerkezeti megfigyelések alapján bizonyos, hogy Csongrád elődjeként értékelhető középkori település a török korban is csak rövidebb időre néptelenedett el, viszonylag hamar visszatért a lakosság, így a mai belterület Belsővároson kívüli, régészeti érdekű területként jelölt is 1711 előttről adatolt a megtelepedés (Az 1784. évi térképen a város utolsó utcája nyugat felé a Zsinór utca keleti oldala). Mivel az 1711 előtt földbe került tárgyak régészeti örökségünk részei, ezért a mai belterület jelölt területe régészeti területnek számít. A több évszázados jelenlét jelentős mértékben beavatkozást jelentett az egymásra rétegződő megtelepedésnyomok állapotába. A belterület kedvező földrajzi fekvése miatt nem kizárt, hogy itt további korok régészeti leletanyaga is előkerül.

Több régészeti jelenség véglegesen elpusztulhatott a város külterületén is, pl. az egykori mesterséges halmok egy része, vagy a további építkezésekhez felhasznált kőanyagú falusi templomok (Kiskőhalom, Nagykőhalom, Kesköny, stb.).

Megállapítható, hogy Csongrád külterületének egy része a tanyás, zártkerti és szőlőművelés miatt terepbejárásokkal viszonylag nehezen adatolható, ezeken a területeken nagyobb arányban kell véletlenszerű leletelőkerüléssel számolni, míg a Tisza egykori árterülete, időszakosan vízborította területek nem voltak alkalmasak huzamosabb idejű megtelepedésre.

Általános elvként fogalmazható meg, hogy a régészeti lelőhelyek tényleges horizontális kiterjedése gyakran nem feleltethető meg teljes mértékben a felszíni leletek szóródása által meghatározható területtel. A tapasztalatok azt mutatják, hogy a felszíni adatok alapján a meghatározottnál rendszerint nagyobb kiterjedésű régészeti lelőhelyekkel szükséges számolnunk a munkák során, amire az egymáshoz nagyon közel fekvő, azonos korú lelőhelyek és régészeti érdekű területek kijelölésénél rámutattunk.

Meg kell említenünk azt a körülményt is, hogy Csongrád város határában elvégzett szisztematikus régészeti terepbejárások elsősorban az egykori településekről szolgáltatnak adatokat, a település határából temetkezések csak erózió révén vagy földmunkák során kerülhetnek A középkori templomok körüli temetőkön túl több bronzkori és több római kori szarmata temetőről is van tudomásunk Csongrád határából, jelentős hun kori és avar temetkezőhelyek részbeni feltárása is megtörténik, mindezek ellenére a temetők tényleges kiterjedése nem ismert.

Mivel Csongrád közigazgatási területének egy része a beépítettség és a művelés jellege miatt régészeti terepbejárással nem vizsgálható, felhívjuk a figyelmet arra, hogy a területrendezések során *bárhol kerülhetnek elő eddig nem ismert régészeti lelőhelyek*. Minden beruházás, földmunka alkalmával fokozottan figyelni kell az esetlegesen előkerülő leletekre. Fontosnak tartjuk, hogy a település vezetése kiemelt figyelmet fordítson a régészeti jelenségekre, leletek előkerülésére pl. a foghíjtelkek beépítése során, és együttműködjön az illetékes hatóságokkal az örökségvédelem érdekeinek érvényesítésében.

Az azonosított régészeti lelőhelyek közül jelenleg a lelőhelyek számottevő része szántóföldi művelésben lévő területen fekszik. A mezőgazdasági területeken a kialakult használat folytatható, amely a szántással, talajjavító, meliorációs tevékenységgel jár együtt, vagy gyepesítés megengedett, de attól a lelőhely nem károsodhat. Lelet, vagy jelenség előkerülésekor a hatályos jogszabályok szerint kell eljárni. **Ezekben a területen minden, az eddigi használattól eltérő hasznosításhoz az illetékes megyei kormányhivatal előzetes engedélye szükséges, különösen az erdő- gyümölcsös, illetve szőlőtelepítések lehetnek roncsoló hatással a régészeti örökségre.**

Az új építésre kijelölt területeken tervezett beruházások esetében a tereprendezés/közműkiépítés megkezdése előtt előzetes régészeti dokumentáció elkészítése javasolt, nagyberuházásnak minősülő beruházás esetén kötelező, ennek elkészítésére a Nemzeti Régészeti Intézet (NMN NRI) jogosult. *A beruházások feltételeként előírt régészeti feltárások költségei a beruházót terhelik.* A munkák

megkezdését a (Csongrád-Csanád Megyei Kormányhivatal Építésügyi és Örökségvédelmi Főosztály (6722 Szeged, Rákóczi tér 1. Telefon: 62/680-141, 62/680-142; E-mail: epitesugy.szeged@csongrad.gov.hu). be kell jelenteni. Lelet, vagy jelenség előkerülésekor a végzett tevékenységet fel kell függeszteni, és a Kormányhivatal nyilatkozatát a további teendőkről be kell szerezni illetve fel kell venni a kapcsolatot a területileg illetékes múzeummal (Móra Ferenc Múzeum 6720 Szeged, Roosevelt tér 1-3; email: mfm.regeszeti.osztaly@gmail.com; tel.:+36-62/549-040/115-ös mellék).

A régészeti lelőhelyekre vonatkozó ismeretanyag folyamatosan bővül, ezért is fontos a helyi lakosság örökségtudatos tájékoztatása.

A fenti munkarész a készítés időpontjában rendelkezésre álló adatok, az elvégzett terepbejárás adatainak kiértékelése alapján és a megismert fejlesztési tervek ismeretében készült. A település közigazgatási területén időközben előkerülő újabb régészeti lelőhelyekről a Miniszterelnökség vezet közhiteles nyilvántartást, ezért minden tervezett beruházás és nagyobb földmunkával járó tevékenység előtt javasolt az érintett területen található vagy feltételezhető régészeti lelőhelyekről tájékozódni. Ezzel elkerülhető a kulturális örökség elemeinek indokolatlan veszélyeztetése.

V.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Bozsik Katalin: Csongrád-Bokros régészeti topográfiája és településtörténete. Szakdolgozat. JATE BTK 1990. Kézirat. Móra Ferenc Múzeum Régészeti Adattár 1487-90, 1487-90.

Béres Mária: Beszámoló a Bokros-Kiskőhalom 1984-ben végzett leletmentésről. in Bálint Gyula György (szerk.): Mozaikok Csongrád város történetéből 1985 (Kecskemét, 1985)

Csongrád-Bokros határában végzett terepbejárás dokumentációja [MFM Rég. Ad. 632-80.]
Vörös G. és Saliga L. terepbejárása 1979, 8., 10. lh és Horváth László A. és Simon K. terepbejárása 1980. május-június (MFM RégAd 630-80).

Ecsedy, István: The People of the Pit-grave Kurgans in Eastern Hungary.; Fontes ArchHung Budapest 1979. New item relating connections with the East in the Hungarian Copper Age
Data of the copper age antropological find of Bárdos-farmstead at Csongrád-Kettőshalom

Erdélyi Ferenc: Csongrád város históriája. Múzeumi Füzetek Csongrád I. 1998.

Dudás Lajos: Szent Rókus-templom. In: Csongrád Megye Építészeti emlékei. Szerk. Tóth Ferenc. Szeged, 2000, 68–70.

Gát László: Csongrádi történelmi olvasókönyv in ed. Bálint Gyula György: Mozaikok Csongrád város történetéből 1982 (Kecskemét, 1983)

Hajdú Dezső: A csongrádi várakról a vizes mérnök szemével. Mérnök Újság 2008. november 52–54.

Hegyí Klára: A szolnoki szandzsák török várai: Szolnok, Szentmiklós és Csongrád. Tisicum - A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Múzeumok Évkönyve 13 (2003) 148–152.

Hegyí Klára: A török hódoltság várai és várkatonasága. Budapest, 2007, II, 876–882. III, 1532.

Horváth László András – H. Simon Katalin: Történeti és régészeti adatok egy közép-alföldi falu feudális kori történetéhez /in A Móra Ferenc Múzeum Évkönyve: Studia Archaeologica 2. (Szeged, 1996, 405)

Horváth László András – H. Simon Katalin: Csongrád város története (A kezdetektől a vaskor végéig). — Die Geschichte der Stadt Csongrád von der Steinzeit bis zur Eisenzeit. in ed. Lőrinczy Gábor: Múzeumi Füzetek Csongrád 2. Csongrád 1999, pp. 9-49

Katona Imre: A csongrádi vár topográfiájáról. In: Mozaikok Csongrád város történetéből Evlia Cselebi és Bél Mátyás alapján. Csongrád, 1985, 93–104.

Kertész Róbert: Csongrád határának régészeti topográfiája. Szakdolgozat. JATE BTK 1989. Kézirat. Móra Ferenc Múzeum Régészeti Adattár 1345-89, 1346-89, 1347-89

Lakatos Pál—Zombori István: Parschitius Kristóf leírása Csanád, Bodrog és Csongrád vármegyéről. Móra Ferenc Múzeum évkönyve. 1980/81. Szeged, 1984. 230

Lőrinczy Gábor: Megjegyzések a korai csongrádi vár topográfiájáról. In: Az Alföld a 9. században. Szeged, 1993. 187-197

Lőrinczy Gábor: A Csongrád-várháti téglaegető kemence Bálint Gyula György (szerk.): mozaikok Csongrád város történetéből 1989 (Kecskemét, 1993)

Lőrinczy Gábor– Szalontai Csaba: Újabb régészeti adatok Csongrád megye területének 6-11. századi településtörténetéhez. I.A Herman Ottó Múzeum Évkönyve 30-31/2. (1993)

Pávai Éva: Ellés monostor kutatása Pávai Éva: Ellésmonostor kutatása, in: *A középkori Dél-Alföld és Szer.* Szerk.: Kollár Tibor (Dél-Alföldi Évszázadok 13), Szeged: Csongrád Megyei Levéltár, 2000, 219-232.

https://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/megyek_oroksege/Csongrad_megye/pages/Kozepkori_del_alfold_es_szer/009_ellesmonostor_kutatasa.htm

Pintér Lajos: Tört/én/elem. Forrás folyóirat 2013, 242

Pölös Andrea: Csongrád terepbejárása. Szakdolgozat. JATE BTK 1988. Kézirat. Móra Ferenc Múzeum Régészeti Adattár 1241-88, 1242-88

Sugár István: Az egri pasalik török várai (második rész). Az egri vár híradója 25 (1993) 3–8.

Szalontai Csaba: Örökségvédelmi hatástanulmány Csongrád város településrendezési tervéhez, 2005. [KÖH 600/2463/2006] – kézirat

Tari László: Hol volt Attila fő szálláshelye? - Adatok a Csongrád-várháti lehetőséghez Mozaikok Csongrád város történetéből (Szeged, 1979)

Trogmayer Ottó: A csongrádi vár. In. Múzeumi kutatások Csongrád megyében. Csongrád, 1980, 59–64.

Vörös Gabriella: A Tiszai átkelőhely szerepe a 4-5. században Csongrád alatt, a mai böldi révnél. in Múzeumi Kutatások Csongrád Megyében 1992 (Szeged, 1993), pp.

V. Szabó Gábor: A bronzkor Csongrád megyében. in ed. Lőrinczy Gábor: Múzeumi Füzetek Csongrád 2. Csongrád 1999, pp. 50-118

VI. NYILATKOZAT

A 439/2013. (XI. 20.) Korm. rendelet a régészeti örökséggel és a műemléki értékkel kapcsolatos szakértői tevékenységről és a Kormány 68/2018. (IV. 9.) Korm. rendelet a kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról 84. § 2. pontja alapján a kulturális örökség védelmével kapcsolatos régészeti részszakterületen örökségvédelmi hatástanulmány készítése esetében kulturális szakértői tevékenységet folytathatok, a Miniszterelnökség régészeti szakértői nyilvántartásban szerepelek (nyilvántartási szám 9OXZ52 - <http://www.kormany.hu/hu/miniszterelnokseg/kulturalis-oroksegvedelemert-es-kiemelt-kulturalis-beruhazasokert-felelos-allamtitkar/regeszeti-es-muemleki-szakertoi-nevjegyzek/regesze>).

Az általam ellenjegyzett örökségvédelmi hatástanulmány az örökségvédelmi jogszabályokkal és a hatósági előírásokkal összhangban készült, a tanulmányban szereplő tervezett megoldásokra vonatkozó javaslatok azoknak mindenben megfelelnek.

Harta, 2022. február 18.

Kustár Rozália
régész - örökségmenedzser
örökségvédelmi szakértő

1. melléklet: Csongrád közigazgatási határán belül a 220 azonosított régészeti lelőhely áttekintő táblázata

régészeti érdekű terület	SORSZÁM	AZON	LSZAM	NEV	HRSZ	JELENSÉG
	1	17352	1	Nagyvér, Pintér I. tanya	0667/8, 0667/9	Telepnyom, Árpád-kor
	2	17353	2	Nagyvér, Ötvös-tanya	0630/11, 0630/12, 0630/13, 0631	Telepnyom, szarmata
	3	17354	3	Nagyvér	0684/41	Telepnyom, szarmata
	4	17355	4	Ellés- monostor	0607/8, 0607/3, 0638/11, 0638/2, 0638/21, 0638/14, 0607/11, 0608, 0607/7, 0607/10, 0607/9	Telepnyom, Körös-kultúra, telepnyom, szarmata, telepnyom, Árpád-kor, középkori halom, kolostor, középkor, üveghuta
	5	17357	6	Sporttelep	8500/1, 8501/1, 8461/3, 8499/1, 8498/1, 8496/1, 8502/4	Salak, újkor,
	6	17358	7	Mező Imre utca	2217/2, 2217/1, 2216, 2215, 2214, 2212, 2211, 2210/2, 2210/1, 2209, 2208, 2207, 2206, 2196, 2197, 2205, 2198, 2199, 2200, 2201, 2195, 2202	Telepnyom, újkor
	7	17359	8	Kenderföldek I., Laktanya	8308, 8312, 8313, 8305, 8322, 8307, 8304, 8314, 8315, 8316, 8317, 8318, 8319, 8320, 8325/1, 8321, 8299, 8326, 8297, 8327, 8298, 8340, 8294, 8296, 8295, 8291/1, 8291/2, 8290, 8292	Telepnyom, őskori, szarmata, gepida és újkori; temető, hun
	8	17360	9	Öregszőlők, Tiszaoldali-szőlők	8821, 8822, 8758, 8756/2, 8757, 8759, 8760	Telepnyom, újkor
	9	17361	10	Kenderföldek II.	8237, 8269, 8273, 8275, 8277, 8278, 8281/1, 8281/2, 8285, 8286, 8287, 8280, 8276, 8238	Telepnyom, szarmata
	10	17362	11	Ibolyás-dűlő	7018, 7040/3, 7041, 7042, 7043, 7044, 7045, 7056, 7057, 7058, 7059, 7060, 7061, 7062, 7063, 7064, 7065, 7066, 7067, 7068, 7069, 7070, 7071, 7072, 7073/1, 7073/3, 7073/4, 7074, 7075, 7076, 7080, 7085, 7088, 7089/1, 7089/2, 7090/1, 7090/2, 7091/1, 7091/2, 7092, 7093, 7094, 7095, 7096, 7097, 7098/1, 7098/3, 7098/4, 7099/1, 7099/2, 7100, 7101, 7102, 7103, 7104/2, 7106, 7107, 7108, 7109, 7110, 7111, 7112, 7113, 7114, 7115, 7116, 7117, 7118, 7119, 7120, 7123, 7124, 7125, 7128/1, 7128/2, 7129, 7130, 7131/1, 7133, 7134, 7135/1, 7135/2, 7137, 7138, 7139/1, 7141, 7157, 7158, 7159, 7160/1, 7160/2, 7161, 7162, 7163, 7164/1, 7164/2, 7165, 7166, 7167, 7168, 7169, 7170, 7171, 7172, 7173, 7174, 7175, 7176, 7177, 7178, 7179, 7180, 7181, 7182, 7183, 7184, 7185, 7186, 7187, 7188, 7189, 7190, 7191, 7193, 7194, 7196, 7197, 7198, 7199, 7200/1, 7200/2, 7201, 7202, 7203, 7204, 7205, 7206, 7207, 7208, 7209, 7210, 7211, 7212, 7213, 7214, 7215, 7216, 7227	Telepnyom, újkor
	11	17363	12	Halesz-szőlők, Homokbánya	9020/1, 9001/1	Telepnyom, újkor
	12	17364	13	Mámai-erdő dűlő	9118, 9116, 9114, 9104, 9109, 9103, 9115, 9102, 9108, 9107, 9097, 9183, 9185/61, 9100, 9185/1, 9185/48, 9185/60, 9185/59, 9187, 9095, 9094, 9087, 9185/58, 9092, 9083, 9091, 9082, 9081, 9080, 9093, 9079, 9084, 9077	Telepnyom, Árpád-kor

1. melléklet: Csongrád közigazgatási határán belül a 220 azonosított régészeti lelőhely áttekintő táblázata

	13	17365	14	Pölös-dűlő	0385/10, 0385/11, 0385/12, 0387/32, 0387/33, 0387/34, 0387/35, 0387/36, 0387/37, 0387/38, 0387/39, 0387/40, 0387/41, 0387/53, 0387/54, 0387/55, 0387/56, 0387/57, 0387/58, 0387/9, 0387/10, 0387/11, 0387/12, 0387/13, 0387/14, 0387/15, 0387/18, 0387/19, 0385/7, 0385/8, 0385/9, 0385/14, 0385/20, 0385/29, 0385/25, 0385/30, 0385/23, 0385/21, 0385/31, 0386, 0385/18, 0387/63, 0385/17, 0385/16, 0387/20, 0387/74, 0387/73, 0387/71, 0387/70, 0387/75, 0387/69, 0387/68, 0387/66, 0385/24, 0387/31	Telepnyom, újkor
	14	17366	15	Agyagos út	9013/30, 9013/31	Telepnyom, újkor
	15	17367	16	Sarok-tanya	0317/39, 0317/155, 0317/30, 0317/118	Telepnyom, bronzkor
	16	17368	17	Patikaföldek	0317/9, 0317/8, 0317/31, 0317/32, 0317/43	Telepnyom, újkor
	17	17369	18	Patikaföldek II.	0317/39, 0317/140, 0317/38, 0317/141, 0317/12, 0317/13	Telepnyom, badeni kultúra,
	18	17370	19	Mámai-dűlő	0327/21	Telepnyom, Árpád-kor
	19	17371	20	Patikaföldek III.	0322/64, 0322/67	Telepnyom, újkor
I	20	17372	21	Sarok-tanya II.	0322/38, 0322/57, 0322/66	Telepnyom, szarmata
I	21	17428	67	Keselypart	0318, 0317/129, 0317/130, 0322/38, 0322/39, 0317/48, 0317/155	Temető, szarmata,
	22	17373	22	Mámai-dűlő II.	0327/22, 0327/44	Telepnyom, Árpád-kor
	23	17374	23	Vidre-sziget, Ötvös Sándor tanyája	0271/62, 0271/2, 0332/3, 0271/17, 0281, 0271/3, 0272/28, 0272/14, 0271/11, 0271/31, 0271/32, 0271/33, 0271/30, 0271/61, 0271/19, 0271/9, 0271/48, 0271/45, 0271/28, 0271/47, 0271/50, 0271/44, 0271/46, 0271/39, 0271/40, 0271/41, 0271/42, 0333, 0334/30, 0332/20, 0332/21, 0332/18, 0332/8, 0272/31, 0271/57, 0271/56, 0271/55, 0271/54, 0271/43, 0271/4, 0272/30, 0271/53, 0271/8, 0271/52, 0271/7, 0271/51, 0271/25, 0271/24, 0332/26, 0271/6, 0271/5, 0332/27, 0272/15, 0272/33, 0271/63, 0332/22, 0332/19, 0334/33, 0332/10, 0332/4, 0334/33, 0300/1, 0271/43	Telepnyom, bronzkor - középső bronzkor /perjámosi kult./, bronzkor - késő bronzkor, kelta, szarmata, gepida, avar kor, Árpád-kor, újkor, temető vatyá kultúra
	24	17378	27	Kettős-halom, Vasúti megálló	0264/25, 0258/1	Telepnyom, újkor,
	25	17380	29	Mámai-földek, Justin-tanya	0336/2, 0336/56	Szórványlelet, honfoglalás kor, Telepnyom, őskor, szarmata, avar
	26	17381	30	Mámai-földek	0335, 0334/29	Telepnyom, újkor,
	27	17382	31	Mámai-földek, Állami gazdaság	0336/57	Telepnyom (felszíni), újkor,
	28	17383	32	Urbaniczky-tanya	0332/14	Salak, ismeretlen kor,
	29	17384	33	Petőfi TSZ (Rác-tanya)	0329/10, 0329/11, 0329/12, 0329/17, 0329/18, 0329/16, 0329/9	Telepnyom, szarmata,
	30	17385	34	Bokrosi út, Varga-tanya	0350/25, 0350/26, 0350/22, 0350/2, 0350/9	Telepnyom, őskor, szarmata, avar
	31	17386	35	László-tanya	0353/42, 0353/43	Telepnyom, kelta, szarmata, gepida,
	32	17387	36	Mámai-földek, Bodor-tanya	0353/78	Telepnyom, szarmata, gepida
	33	17388	37	Mámai-földek, Horváth-tanya	0353/11, 0353/72, 0353/73, 0353/35, 0353/78	Telepnyom, őskor, szarmata

1. melléklet: Csongrád közigazgatási határán belül a 220 azonosított régészeti lelőhely áttekintő táblázata

	34	17389	38	Mámai-földek, Gácsitanya	0353/49, 0353/39, 0353/6, 0353/61, 0353/41	Telepnyom, szarmata,
	35	17390	39	Vidre-ér, Újvári-tanya	0353/45, 0355/1, 0355/2, 0356/40	Telepnyom, szarmata,
	36	17391	40	Kesköny	0325/17, 0325/9, 0325/19, 0325/20, 0325/21, 0325/22, 0325/23, 0325/15	Temető, Árpád-kor, templom, Árpád-kor, település, Árpád-kor
	37	17392	41	Mámai-dűlő, Forgó J. tanya	0346/33, 0346/35, 0346/36	Telepnyom, szarmata,
	38	17393	42	Vidre-ér, Mámai-földek	0342/26	Telepnyom, szarmata, Árpád-kor
	39	17399	48	Kónyaszék, Lekrinszkitanya	0272/5, 0272/28, 0272/41, 0272/43	Telepnyom, bronzkor /makói kultúra/, szarmata,
	40	17400	49	Kettős-halom, Viktor J. tanya	0275/21, 0275/5	Telepnyom, őskor, Salak, ismeretlen kor,
	42	17402	51	Félegyházi út, Tari-tanya	0283/49	Telepnyom, Árpád-kor,
	43	17403	52	Kettős-halmi dűlő	0280/31	Telepnyom, bronzkor-középső bronzkor,
	44	17404	53	Kettős-halmi dűlő, Major-tanya	0284/1, 0283/67	Telepnyom, rézkor, bronzkor, szarmata, avar, Árpád-kor
	45	17405	54	Félegyházi út	0327/40, 0327/41, 0300/1	Salak, ismeretlen kor, telepnyom kelta, szarmata, Árpád-kor
	46	17406	55	Félegyházi-Bokrosi útelágazás	0300/1, 0289/25, 0289/4	Telepnyom, bronzkor, újkor,
	47	17407	56	Kettős-halom	0271/3, 0232/54, 0232/55, 0232/70, 0291/4, 0291/6, 0291/8, 0291/29, 0291/31, 0291/15, 0291/30, 0291/34, 0291/35, 0291/40, 0291/41, 0291/38, 0291/47, 0291/36, 0291/37, 0291/48, 0291/42, 0291/43, 0291/44, 0291/46, 0291/11	Sír, gödörsíros kultúra, Telep általában, makói kultúra, Temető, szarmata, telepnyom, szarmata
II	48	17408	57	Újtelep, Palástitanya	7281, 7270/119, 7270/118, 7270/134	Telepnyom, szarmata,
II	49	17409	58	Újtelep	0303/8, 2446/2, 2446/1, 0303/7, 2447, 2448/1, 2448/2, 2448/3, 2884/13, 2884/12, 2884/11, 2884/9, 2884/8, 0303/5	Telepnyom, szarmata, gepida, újkor, sír szarmata
	50	17410	59	Bokrosi út	0322/25, 0322/26, 0322/27	Telepnyom, kelta, Salak, ismeretlen kor,
	51	17411	60	Kunyhó-dűlő	0375/124, 0375/125	Telepnyom, bronzkor és szarmata,
	52	17412	61	Határút, Babóth H. tanya	0260/1, 0260/2, 0261/10, 0263, 0259, (065, 051/3, 069/8, 049/6, 069/6=ezen Bács-Kiskun megyéhez tartoznak)	Telepnyom, szarmata, Temető szarmata
	53	17413	62	Mámai-dűlő III.	0372/10	Telepnyom, őskor,
	54	17414	63	Bokrosi határút	0372/22, 0368, 0351/59, 0351/65	Telepnyom, szarmata, Telepnyom, gepida, ismeretlen kor, Salak,
	56	17415	64	Öregszőlők, Tiszaoldali-szőlők II.	7431, 7432, 7433, 7434, 7368	Telepnyom, újkor,
	57	17424	66	Kettős-halmi dűlő, Gulyás-udvar	0244/17, 0241, 0244/23	Sír általában, avar kor

1. melléklet: Csongrád közigazgatási határán belül a 220 azonosított régészeti lelőhely áttekintő táblázata

	58	17433	68	Sarok-tanya III.	0323/12, 0323/13, 0323/6, 0323/7, 0323/17, 0323/18, 0323/22, 0373, 0323/14, 0322/5, 0322/22	Temető, Vučedol-Zók-kultúra, Sír, vatya kultúra, preszkíta (mezőcsáti kultúra), temető szarmata, telep rézkor, makói és vatya kultúra és szarmata telep
	59	17454	69	Vidre-ér, Greskovics József tanya	0258/2, 0264/32	Temető, szarmata Sír általában, honfoglalás kor,
XI-1711 előtt város	60	17434	70	Sárkányfark (Fark-falu)	478, 479, 799, 290	Telep, avar kor, Temető, hun, temető, avar kor, temető, szarmata
XI-1711 előtt város	61	17435	71	Hunyadi tér 18.	202, 201/10, 206	Temető általában, avar kor
XI-1711 előtt város	62	17437	73	Kossuth tér 8-10.	22	Szórványlelet, középkor,
XI-1711 előtt város	63	17438	74	Tűzoltó laktanya	4934, 4933	Szórványlelet, bronzkor,
XI-1711 előtt város	64	17439	75	Petőfi utca, új homokgödör	4131, 4132, 4130, 4066/1	Temető, csorvai csoport,
XI-1711 előtt város	65	17442	78	Iskola u.8.	104, 103, 87	Temető általában, szarmata,
XI-1711 előtt város	66	17447	80	Régi Városháza	1	Szórványlelet, szarmata,
XI-1711 előtt város	67	17440	76	Justh Gyula u. 15.	5271, 8, 5410, 5573	Sír, honfoglalás kor,
	68	17436	72	Bajza u. 21.	4547	Sír, ismeretlen kor,
	69a	17441	77	Budai Nagy Antal u.	2079, 2541, 2542, 1988	Szórványlelet, szarmata,
	69b	17443	79	Mátyás király utca 12.	2556, 2557, 2694, 2647	Sír, szarmata,
	70	17448	81	Berzsenyi utca 4.	4363, 4399, 4400, 4401, 4411	Sír, szarmata, sír avar kor
	71	17449	82	Kettős-halom II.	0264/32, 0258/1, 0238/3, 0238/4, 0243, 0242	Halom, ismeretlen kor
	72	17450	83	Keslyespart	0322/3, 0322/38, 0322/57, 0322/61, 0322/63, 0322/66	Halom, ismeretlen kor,
	73	17452	85	Elsőpart	0734/3, 8491/8, 8493/1, 8494/1, 8502/4, 0734/7, 0734/8, 0734/9, 0734/10, 0734/11	Halom, ismeretlen kor,
	74	17258	86	Temető-dűlő, Tóth S. tanya	0213/4, 0213/9, 0213/15, 0213/40, 0213/37, 0213/28, 0213/35, 0213/41, 0213/10, 0210, 0208/24, 0208/15, 0208/11, 0208/14, 0208/17, 0208/36, 0208/34, 0208/35, 0208/16, 0213/16, 0213/17	Telepnyom, őskor, kelta, szarmata, kora újkor, Szórványlelet, középkor

1. melléklet: Csongrád közigazgatási határán belül a 220 azonosított régészeti lelőhely áttekintő táblázata

III	75	17259	87	Szántó határrész, Szentesi vasút	4592/10, 4590/2, 4590/1, 4590/4, 4590/5, 4590/20, 4592/23, 4592/26, 4592/29, 4592/32, 4591/2, 0170/47, 4462, 4592/35, 4592/36, 4592/38, 4592/33, 4592/30, 4592/27, 4592/24, 4592/21, 4592/16, 0170/10, 0170/7, 0170/8, 0170/9, 0170/11, 4592/11, 4592/12, 0157, 0137/55, 4591/2, 4591/7, 4591/9, 4591/10	Település, szarmata,
III	76	17284	113	Szántó-határrész, Szentesi út III.	0137/13, 0137/58, 0137/22, 0137/69, 0137/19, 0137/20	Szórványlelet, bronzkor, Árpád-kor, Telepnyom, szarmata,
III	77	17285	114	Szántó-határrész, Szentesi út IV.	0137/15, 0137/16, 0137/17, 0137/18, 0137/29, 0137/10, 0137/11, 0137/65, 0137/66, 0137/69, 0137/53, 0137/12	Telepnyom, kelta, szarmata
III	78	17268	96	Szántó-határrész, Czigányhalom	0138/1, 0137/69, 0137/67, 0139/45, 0139/46	Telepnyom, bronzkor, szarmata,
III	79	17267	95	Szántó-határrész	0137/71, 0137/46, 0137/70, 0139/48, 0137/44, 0137/43, 0137/42, 0137/34, 0137/33, 0137/6, 0137/32, 0137/51, 0137/8, 0137/7, 0137/24, 0137/26, 0138/1, 041/1, 0137/50, 0137/67	Telepnyom, őskor, szarmata
III	80	17286	115	Szántó-határrész, Horváth V. Rókus tanyája	0137/49, 0137/37, 0137/38, 0137/39, 0137/40, 0137/41, 0139/21, 0138/1, 0139/7	Telepnyom, szarmata,
	81	17260	88	Temető-dűlő, Német I. tanyája	0203/3, 0203/39	Telepnyom, szarmata,
	82	17261	89	Temető-dűlő, Gyovai- tanya	0203/35, 0203/36, 0203/37, 0203/5	Szórványlelet, Árpád-kor,
	83	17263	91	Paptanya-dűlő, Kállai- tanya	0196/4, 0196/17, 0196/18, 0196/12, 0196/13, 0196/15	Telepnyom, Árpád-kor
	84	17264	92	Szántó-határrész, Sinkó- tanya	0161, 0162/15, 0162/14, 0162/13, 0162/12, 0162/11, 0162/10, 0162/9, 0162/8, 0162/7, 0162/6, 0162/5, 0162/4, 0162/3, 0162/2, 0162/1, 0160/8, 0160/9, 0160/6, 0162/30, 0162/28, 0162/26, 0162/24, 0162/29, 0162/22, 0162/27, 0162/25, 0162/23, 0162/20, 0162/21, 0162/19, 0162/18, 0162/17, 0162/16, 0162/32	Telepnyom, kelta, szarmata, avar kor, Szórványlelet, gepida,
	85	17265	93	Szántó-határrész, Szántói út	0158/24, 0158/25, 0158/26, 0158/19	Szórványlelet, őskor,
	86	17266	94	Szántó-határrész, "Kilencesi rakodó" I.	0134, 0135/5, 0136, 0141/3, 0141/2, 0140, 0139/3, 0139/2, 0139/8, 0138/1, 0141/21, 0141/42, 0141/27, 0141/22, 0141/23, 0141/24, 0141/25, 0141/44, 0141/13, 0141/43, 0141/40, 0141/4, 0141/41, 0141/36, 0141/37, 0141/38, 0141/39, 0141/12, 0141/35, 0139/32, 0139/33, 0139/18, 0139/17, 0139/34, 0139/53, 0139/37, 0139/36, 0137/64, 0135/8, 0118/15, 0118/78, 0118/13, 0118/27, 0118/35, 0118/63, 0118/64, 0142/16, 0121/2, 0141/19, 0141/20, 0141/8, 0141/7, 0139/55, 0134	Szórványlelet, rézkor-késő rézkor, Telepnyom, bronzkor/koszideri horizont/, szarmata, avar kor, szórványlelet, középkor
	87	17269	97	Szántó-major, Greskovics-tanya	0142/7, 0142/9, 0142/21, 0142/19, 0142/10, 0142/8, 0142/22, 0142/20, 0142/12, 0142/13, 0121/1, 0142/14, 0143/4, 0143/7, 0143/5, 0143/6, 0113, 0142/18, 0144, 0121/2, 0110, 0134, 0142/2, 0142/5	Éremlelet, késő római, Telep, szarmata, Szórványlelet, dák, avar kor, sír, késő bronzkor-gávai kult, Temető, szarmata, temető, középkor, Szórványlelet, Árpád-kor

1. melléklet: Csongrád közigazgatási határán belül a 220 azonosított régészeti lelőhely áttekintő táblázata

	88	17270	98	Szántó-határrész, Szentesi út	0137/59, 0137/60	Telepnyom őskor, középkor,
	89	17271	99	Temető-dűlő, Kéttemető út	0222/11, 0222/12, 0222/4, 0222/5, 0222/2	Telepnyom, szarmata,
IV	90	17272	100	Temető-dűlő	0200/6, 0200/7, 0200/2, 0200/11, 0200/14, 0200/15	Telepnyom, rézkor, szarmata, újkor,
IV	91	17273	101	Paptanya-dűlő, Halas-tó	0198/17, 0198/19	Telepnyom, szarmata,
V	92	17179	102	Szántó határrész, Szántói út	0141/15	Telepnyom, őskor, szarmata,
V	93	17279	108	Szántó-határrész, Szentesi út II.	0141/17, 0141/18, 0141/28	Szórványlelet, őskor, Telepnyom szarmata
V	94	17274	103	Szántó-határrész, Szántói út II.	0141/31, 0141/32, 0141/34, 0141/13, 0141/29, 0141/30, 0141/5	Telepnyom, őskor, szarmata, Szórványlelet, középkor
	95	17275	104	Szántó-határrész, Szegedi út III.	4577, 4579, 4600, 4582, 4581, 4584, 4583/2, 4583/1, 4576/4, 4594/1, 4588/3, 4600/1	Telepnyom, szarmata,
	96a	17276	105	Vendel- halom	4605/12, 4605/13, 4605/14, 4605/10, 4605/9, 4606/1, 4606/2, 4606/3, 4606/5, 4607/11, 4607/12, 4607/14, 4607/15, 4607/16, 4607/17, 4607/18, 4607/19, 4607/5, 4607/6, 4607/8, 4607/9, 4611/1, 4611/3, 4611/4, 4588/1, 4588/3, 4570/4, 4574/4, 4574/5, 4612, 4614/1, 4605/5, 4605/4, 4605/3, 4613, 4605/2, 4573/3, 4573/4, 4570/13, 4570/14	Telep, szarmata, késő középkor, újkor, Temető, szkíta, szarmata, Sír, avar kor, honfoglalás kor,
	96b	17277	106	Szántó-határrész, Ötvös- tanya	4572, 4570/4, 4570/12, 4570/14	Telep általában, rézkor, szarmata,
	97	17278	107	Szántó-határrész, Keller- tanya	0170/41, 0170/12, 0170/24, 0170/25, 0170/26, 0170/27	Telepnyom, szarmata,
	98	17280	109	Patika-határrész, Lantos- tanya	0148/36, 0148/35, 0148/19, 0148/18, 0148/34, 0148/22, 0148/10, 0148/32, 0148/21, 0148/31, 0148/37, 0148/17, 0148/7, 0148/30, 0148/23, 0148/5, 0148/24, 0148/33, 0148/25, 0148/27	Telepnyom, őskor, szarmata, avar, Árpád-kor
	99	17281	110	Kilences-határrész, Tisza- gát	0203/15, 0203/7, 0203/23, 0203/49, 0203/50, 0203/51, 0203/60, 0203/59	Szórványlelet, középkor,
	100	17282	111	Kéttemetői út, Homokbánya	0213/11, 0213/10, 0213/46, 0211/22, 0213/26, 0211/23, 0211/24, 0211/25	Telepnyom, halomsíros kultúra, Szórványlelet, szarmata,
	101	17283	112	Paptanya-dűlő, Vörös Csillag TSZ	0191/12, 0191/8, 0191/14, 0191/24, 0191/25	Telepnyom, bronzkor, szarmata, Árpád-kor Szórványlelet, késő középkor
	102	17287	116	Paptanya-dűlő, Szegedi út	0180/39, 0180/40	Telepnyom, kelta,
	103	17288	117	Paptanya-dűlő, Szegedi út II.	0181/29, 0183/14, 0181/27, 0183/27, 0183/47, 0183/48, 0183/35, 0183/36, 0183/37, 0183/32, 0183/46, 0183/54, 0183/53, 0183/22, 0183/43	Szórványlelet, rézkor, szarmata, Telepnyom, bronzkor,
VI	104	17262	90	Szántó-határ, Szentesi út	0245/6	Telepnyom, szarmata, Szórványlelet, őskor
VI	105	17289	118	Kettős-halmi határrész, Lovas-tanya	0257/12, 0257/27, 0257/28, 0257/2, 0250	Telepnyom, szarmata,

1. melléklet: Csongrád közigazgatási határán belül a 220 azonosított régészeti lelőhely áttekintő táblázata

VI	106	17290	119	Kettős-halmi határ, Csongrád- Kiskunfélegyháza vasútvonal	0257/19, 0257/20, 0257/21, 0257/22, 0257/23, 0257/33, 0257/34, 0257/28, 0257/12	Telepnyom, szarmata
VI	107	17291	120	Kettős-halmi határ, Bertus-tanya	0245/6	Telepnyom, szarmata
VI	108	17293	122	Kettős-halmi határ, Füvesi-tanya	0250, 0245/4, 0245/7, 0248/13, 0251, 0249, 0246, 0245/2, 0248/10	Telepnyom, szarmata,
	109	17294	123	Kettős-halmi határ, Hajdú- tanya	0251, 0255/31, 0255/24, 0257/37, 0257/38	Telepnyom, bronzkor-késő bronzkor, szarmata, Árpád-kor, késő középkor
	110	17295	124	Kettős-halmi határ, Tyukász-tanya	0257/24	Telepnyom, szarmata
	111	17296	125	Patika-határrész, Gál- tanya	0166/18, 0166/30, 0166/14, 0166/3	Telepnyom, őskor,
	112	17297	126	Paptanya-dűlő, Meggyesi-tanya	0189/28	Szórványlelet, szarmata,
VII	113	17298	127	Paptanya-dűlő, Justin- tanya	0187, 0186/14, 0186/6, 0186/8, 0185, 0189/39, 0189/25, 0186/20, 0186/21, 0186/22, 0186/23	Telepnyom, neolit - szakálhádi csoport, bronzkor, szarmata, Árpád-kor,
VII	114	17299	128	Paptanya-dűlő, Pitrik- tanya	0189/31, 0189/39	Telepnyom, őskor, szarmata, késő középkor
VII	115	17604	30	Vidrepart, Ötvös tanya I.	0269/7, 0269/8, 0268, 0270, 0267/63, 0267/64, 0267/56	Szórványlelet, kelta, szarmata, középkor; Telepnyom szakálhádi csoport,
VII	116	17605	31	Vidrepart, Ötvös tanya II.	0267/57, 0267/58, 0267/59, 0267/60, 0267/61, 0267/62, 0267/38	Telepnyom, neolit - szakálhádi csoport, kelta, Árpád-kor, késő középkor,
	117	17300	129	Paptanya-dűlő, Meggyesi-tanya II.	0189/36, 0189/24, 0189/23, 0189/11, 0189/34, 0189/35, 0189/20, 0189/8, 0189/38, 0189/39, 0206/33, 0208/51, 0208/29, 0207, 0208/40, 0208/26, 0208/27, 0208/30, 0208/31, 0208/32, 0208/33, 0189/8, 0205	Telepnyom, őskor, szarmata, avar, Árpád-kor, Szórványlelet, késő középkor
	118	17301	130	Paptanya-dűlő, Vidre- érpart	0189/12, 0189/39	Telepnyom, őskor,
	119	17304	133	Paptanya-dűlő, Vidre-ér	0183/30, 0183/26, 0183/25, 0183/24, 0183/45, 0184, 0185, 0183/71, 0183/72, 0183/73, 0183/74, 0183/75, 0183/76	Telepnyom, őskor, kelta, Árpád-kor, újkor
	120	17305	134	Patika-Határrész, Tyukász- tanya	0151/5, 0150, 0151/41, 0151/22, 0148/27, 0148/29, 0148/30, 0151/20, 0151/21, 0151/23, 0151/24	Telepnyom, kelta, szarmata,
	121	17307	136	Paptanya-dűlő, Szegedi út III.	0180/4, 0180/33, 0180/34, 0180/35, 0180/36	Telepnyom, őskor, Szórványlelet, késő középkor,
	122	17308	137	Paptanya-dűlő, Szegedi út IV.	0183/73, 0183/75, 0183/74, 0183/41, 0183/8, 0183/54	Telepnyom, őskor,
	123	17309	138	Paptanya-dűlő, Balogh- tanya	0193/13, 0193/22, 0193/36	Telepnyom, középkor,

1. melléklet: Csongrád közigazgatási határán belül a 220 azonosított régészeti lelőhely áttekintő táblázata

	124	17310	139	Paptanya-dűlő, Kéttemető út II.	0193/27, 0193/28, 0193/29, 0193/30, 0193/31, 0193/32, 0193/33, 0193/34, 0193/42	Telepnyom, szarmata, avar, kora újkor, Temető avar kor,
	125	17311	140	Paptanya-dűlő, Fáy-tanya	0191/16, 0191/17, 0191/18, 0191/19, 0193/39, 0193/40, 0193/34, 0193/30, 0193/40, 0193/42, 0193/43	Telepnyom, őskor, szarmata, Szórványlelet, középkor
	126	17312	141	Paptanya-dűlő, Szegedi út V.	0180/42, 0180/43, 0180/39, 0180/12, 0180/11	Telepnyom, szarmata
	127	17313	142	Patika-határrész, Felgyő- Csongrád határút	0162/92, 0156, 0162/93, 0162/94, 0162/95, 0162/96, 0162/98, 0162/99, 0162/100, 0162/102, 0162/104, 0162/97, 0162/105, 0162/110, 0162/107, 0162/112, 0162/101, 0162/108, 0162/103, 0162/111, 0162/106, 0151/38, 0162/113	Telepnyom, szarmata,
	128	17314	143	Patika-határrész, Szegedi út	0166/25, 0166/32, 0166/31	Telepnyom, szkíta,
	129	17315	144	Patika-határrész, Szegedi út II.	0166/26, 0166/5	Telepnyom, szkíta,
	130	17316	145	Patika-határrész, Szegedi út III.	0166/25, 0166/32, 0166/33	Telepnyom, őskor,
	131	17317	146	Temető-dűlő, Sági A. tanyája	0216/80, 0216/29, 0216/30, 0216/31	Telepnyom, szarmata,
	132	17318	147	Temető-dűlő, Túri J. tanyája	0206/25, 0206/26, 0206/27, 0206/28, 0206/14	Szórványlelet, őskor, Telepnyom, Árpád-kor
	133	17319	148	Temető-dűlő, Vidre-ér	0211/15, 0211/16, 0211/17, 0211/10	Telepnyom , kelta,
	134	17320	149	Temető-dűlő, Fazekas- tanya	0211/7, 0211/19, 0211/20	Telepnyom, szarmata, Szórványlelet, gepida
	135	17321	150	Kettős-halmi határ, Kiskunfélegyházi vasútvonal	0238/6	Szórványlelet, szarmata,
	136	17322	151	Kettős-halmi határ, Kiskunfélegyházi vasútvonal II.	0238/6	Telepnyom, népvándorlás kor,
VIII	137	17323	152	Szántó-határrész, Dada- ér	0145/4, 0145/5, 0145/7, 0145/13	Szórványlelet, őskor, Temető, középkor, Templom, középkor, Telepnyom, középkor,
VIII	138	17576	2	Alsórét, Csongrád- Szántóval határos terület	057/7, 057/8, 057/9, 057/10, 057/11, 057/12, 057/13, 057/14, 0146, 0147, 0145/5, 0145/4, 0145/2, 0104, 0108, 0143/7	Telepnyom, Árpád-kor
	139	17324	153	Patika-határrész, Lantos- tanya II.	0148/2, 0148/14, 0148/15, 0148/26	Telepnyom, bronzkor, Árpád-kor, késő középkor
	140	17325	154	Kettős-halmi határ, Gátéri-ér	0255/39, 0255/40, 0255/41	Szórványlelet, őskor, szarmata, Árpád-kor
	141	17326	155	Kettős-halmi határ	0255/8, 0255/28, 0255/29	Telepnyom, szarmata,

1. melléklet: Csongrád közigazgatási határán belül a 220 azonosított régészeti lelőhely áttekintő táblázata

	142	17327	156	Kettős-halmi határ, Kiskunfélegyházi vasút	0255/25, 0255/9, 0255/37, 0255/44, 0255/45	Telepnyom, avar kor Szórványlelet, középkor,
IX	143	17328	157	Kettős-halmi határ, Hajdú-tanya II.	0254, 0253/6, 0253/8, 0253/10, 0255/33, 0255/18, 0255/32, 0253/31, 0253/32, 0253/30, 0253/29, 0253/28, 0253/33, 0253/18, 0253/20, 0253/17, 0253/25, 0253/15, 0253/27	Szórványlelet, őskor, Telepnyom, szarmata, Árpád-kor, késő középkor,
IX	144	17329	158	Kettős-halmi határ, Hajdú K. tanyája	0253/30, 0253/31, 0253/11	Temető, középkor, Szórványlelet, szarmata, középkor
IX	145	17341	170	Kettős-halmi határ, Szabó S. tanyája	0255/13, 0255/33, 0255/16, 0255/17, 0255/18, 0255/32, 0255/19, 0255/21, 0255/20, 0255/2	Telepnyom, újkőkör, Árpád-kor, középkor,
IX	146	17422	65	Kettős-halom, Hajdú- tanya	0257/30, 0255/3, 0255/16, 0257/6, 0251, 0257/36	Telepnyom, Árpád-kor,
IX	147	17292	121	Kettős-halmi határ, Viktor-tanya	0251, 0257/32, 0257/36, 0257/8, 0255/16	Telepnyom, Árpád-kor
IX	148	17629	55	Kettőshalom, Tyukász M- tanya I.	0319/17, 0255/34, 0247, 0255/21, 0253/32, 0254	Telepnyom őskor, Telepnyom Árpád-kor
	149	17330	159	Szántó-határrész, Szántói út IV.	0155/5, 0155/27, 0155/8, 0155/25, 0155/29	Szórványlelet, gepida, Telepnyom, szarmata
	150	17331	160	Szántó-határrész, Kollát M. tanyája	0155/24, 0155/26, 0155/25, 0155/27	Szórványlelet, szarmata,
	151	17332	161	Patika-határrész, Atkári J. tanyája	0162/43, 0162/42, 0162/41, 0162/40, 0162/39, 0162/38, 0162/37, 0162/137, 0162/138, 0162/139, 0162/140, 0162/134, 0162/141, 0162/135, 0162/142, 0162/136, 0162/143, 0162/155, 0162/144, 0162/146, 0162/148, 0162/150, 0162/145, 0162/151, 0162/152, 0162/147, 0162/156, 0162/149, 0162/153, 0162/36	Telepnyom, római kori kelta, szarmata
	152	17333	162	Patika-határrész, Atkári J. tanyája II.	0162/168, 0162/169, 0162/170, 0162/171, 0162/181, 0162/172, 0162/183, 0162/185, 0162/173, 0162/189, 0162/174, 0162/175, 0162/182, 0162/177, 0162/184, 0162/179, 0162/186, 0162/180, 0162/187, 0162/188, 0162/176, 0162/178, 0162/190, 0162/197, 0162/196, 0162/195, 0162/194, 0162/193, 0162/192, 0162/191	Szórványlelet, őskor,
	153	17334	163	Kettős-halmi határrész, Kónyaszéki vasúti megálló	0237/20, 0237/21, 0237/22, 0237/23, 0237/24, 0237/25, 0237/26, 0237/27, 0237/28, 0237/29, 0237/30, 0237/31, 0237/32, 0237/33, 0237/34, 0237/35, 0237/36, 0237/37, 0237/38, 0258/1, 0237/50, 0258/3, 0237/12, 0237/11, 0236, 0237/10, 0237/13	Telepnyom, rézkor - badeni kultúra, bronzkor - késő bronzkor, kelta, Szórványlelet, középkor
X	154	17335	164	Kettős-halmi határrész, Kiskunfélegyházi vasútvonal	0235/12, 0235/18, 0235/10, 0235/9, 0235/13, 0235/5, 0235/6, 0235/7	Telepnyom, őskor, szarmata, Árpád-kor
X	155	17336	165	Kettős-halmi határ, Kónyaszéki vasúti megálló II.	0235/7, 0236, 0273/1, 0275/21, 0237/59	Temető, ismeretlen kor,
X	156	17401	50	Gulyás-tanya	0275/6, 0275/21, 0275/30	Telepnyom , őskor, avar kor, újkör

1. melléklet: Csongrád közigazgatási határán belül a 220 azonosított régészeti lelőhely áttekintő táblázata

	157	17337	166	Kettős-halmi határ, Kónyaszéki vasúti megálló III.	0237/59, 0236, 0235/25	Telepnyom, szarmata, középkor
	158	17338	167	Kettős-halmi határ II.	0235/35	Szórványlelet, Árpád-kor,
	159	17339	168	Kettős-halmi határ, Csongrád- Kiskunfélegyháza vasútvonal II.	0235/22	Telepnyom, szarmata,
	160	17340	169	Kettős-halmi határ, Gulyás-tanya	0235/35	Telepnyom, szarmata,
	161	17342	171	Kettős-halmi határ, Kiskunfélegyházi vasútvonal II.	0255/13, 0255/14	Telepnyom, népvándorlás kor, középkor
	162	17343	172	Temető-dűlő, Gyánti iskola	0225/1, 0220/7, 0220/8, 0220/9, 0220/10, 0219/19, 0219/20, 0219/21, 0219/22, 0219/23, 0219/24, 0219/25, 0219/29	Sír, bodrogkeresztúri kultúra, Telep, bodrogkeresztúri kultúra, Telepnyom, szarmata
	163	17344	173	Paptanya-dűlő, Vidre-ér II.	0160/6, 0160/7	Szórványlelet, hun,
	164	17345	174	Paptanya-dűlő, Vörös Csillag TSZ. II.	0181/27	Sír, szarmata, Árpád-kor
	165	17346	175	Szántó-határrész, "Kilencesi rakodó" II.	033/55, 033/61, 035, 036/2, 0135/7, 0135/8, 041/1	Temető, avar kor,
	166	17347	176	Nagyvér, Várhát	0678/6, 0678/7, 0665/3, 0678/5, 0666, 0678/9, 0678/10, 0678/24	Szórványlelet, bodrogkeresztúri kultúra, szkíta, szarmata, Téglaégető, középkor
	167	17350	177	Gyánti iskola	0219/11, 0219/12	Szórványlelet, szarmata,
	168	17465	178	Bokros, Fehérkereszt	0445/45	Szórványlelet, bronzkor, kelta, Telep, avar kor
	165a	17466	179	Bokros, Mámai csárda	0445/2, 0445/12, 0445/13, 0445/14	Temető, avar kor,
	165b	17467	180	Bokros, Gyovai Lajos szántóföldje	0445/20, 0445/27, 0445/28	Temető, avar kor,
	165c	17468	181	Bokros, Hürkecz-féle föld	0447/7, 0447/60, 0447/58	Temető, avar kor,
	166	17469	182	Bokros, Ornyik nevű gazda tanyája	0424/12, 0424/13, 0424/14	Szórványlelet, újkőkor Temető, bronzkor,
	167	17470	183	Bokros, Gyójai-dűlő	0464/28	Temető, avar kor
	168	17471	184	Bokros, Domonkos Antal földje	0462/24	Temető, honfoglalás kor,
	169	17472	185	Bokros, Nagyóhalom	0507/8	Szórványlelet, bronzkor - kora bronzkor, kelta Telepnyom, szarmata, avar, Templom, temető és Település, Árpád-kor

1. melléklet: Csongrád közigazgatási határán belül a 220 azonosított régészeti lelőhely áttekintő táblázata

	170	17473	186	Bokros, Búzáspart	0543	Temető, szarmata, kora avar, Telep, Körös-kultúra
	171	17474	187	Bokros, Lőtéri domb	0502/31, 0502/32, 0501	Szórványlelet, rézkor - Hunyadihalmi csoport, bronzkor-kora bronzkor, késő bronzkor, szarmata; Telep Árpád-kor
	172	17475	188	Bokros, Bokrospuszta	0558	Szórványlelet, rézkor-késő rézkor, kora bronzkor, kelta, Telep szakálhádi csoport, szarmata,
	173	17476	189	Bokros, Csobán János kovácsműhelye melletti halom	0499/83, 0499/48, 0499/2	Sír, ismeretlen kor,
XII	174a	17477	190	Bokros, Kiskőhalom	0516/3, 0516/53	Szórványlelet, tiszai kultúra, Telep, halomsíros kultúra, Temető, halomsíros kultúra, temető, bronzkor, Templom, temető és Település, Árpád-kor
XII	174b	17488	199	Bokros, Kis-féle birtok	0516/58, 0516/101	Telepnyom, Árpád-kor, Temető, Árpád-kor
XII	175	17485	196	Bokros, Unger György tanyája	0516/16, 0516/70, 0516/67, 0516/25, 0516/47, 0516/89, 0516/101, 0514/2, 0515, 0516/7, 0509/47	Telepnyom, vatyai kultúra,
XII	180	17487	198	Bokros, Jováki-part, TSZ	0516/57, 0516/58, 0516/14	Telepnyom, bronzkor,
	176	17478	191	Bokros, Vadvízelvezető csatorna melletti halom	0516/55, 0516/2	Sír, újkőkori, szarmata,
	177	17479	192	Bokros, Túri István tanyája	9831/213, 0435/14, 0434	Telepnyom, bronzkor Sír, szarmata, Szórványlelet, középkor,
	178	17480	193	Bokros, Bokrospuszta, Jováki-part	0558	Szórványlelet, neolitik - tiszai kultúra, bronzkor, kelta, Temető kora Árpád-kor Telep középkor, török kor, Éremlelet, török kor
	179	17486	197	Bokros, Gubicsi Margit szőlője	0519/80, 0435/62, 0435/23	Szórványlelet, bronzkor,
	181a	17489	200	Bokros, Mámai-dűlő	9811, 9831/69, 9831/306	Település, temető, templom, Árpád-kor,
	181b	17481	194	Bokros, Deák Rókus földje	9831/79, 9831/80, 9831/92, 9831/95, 9831/98	Temető általában, kora Árpád-kor, Telepnyom, Árpád-kor
	181c	17483	195	Bokros, Pap János tanyája	9831/74, 9831/75	Szórványlelet, középkor,
	182	17490	201	Bokros, Busáné Mucsi Erzsébet tanyája	9800, 9801, 9802, 9831/59	Temető általában, honfoglalás kor,
	183	17491	202	Bokros, Tari Ferenc tanyája	9831/86, 9831/87, 9831/88	Telep általában, bronzkor, temető, szarmata

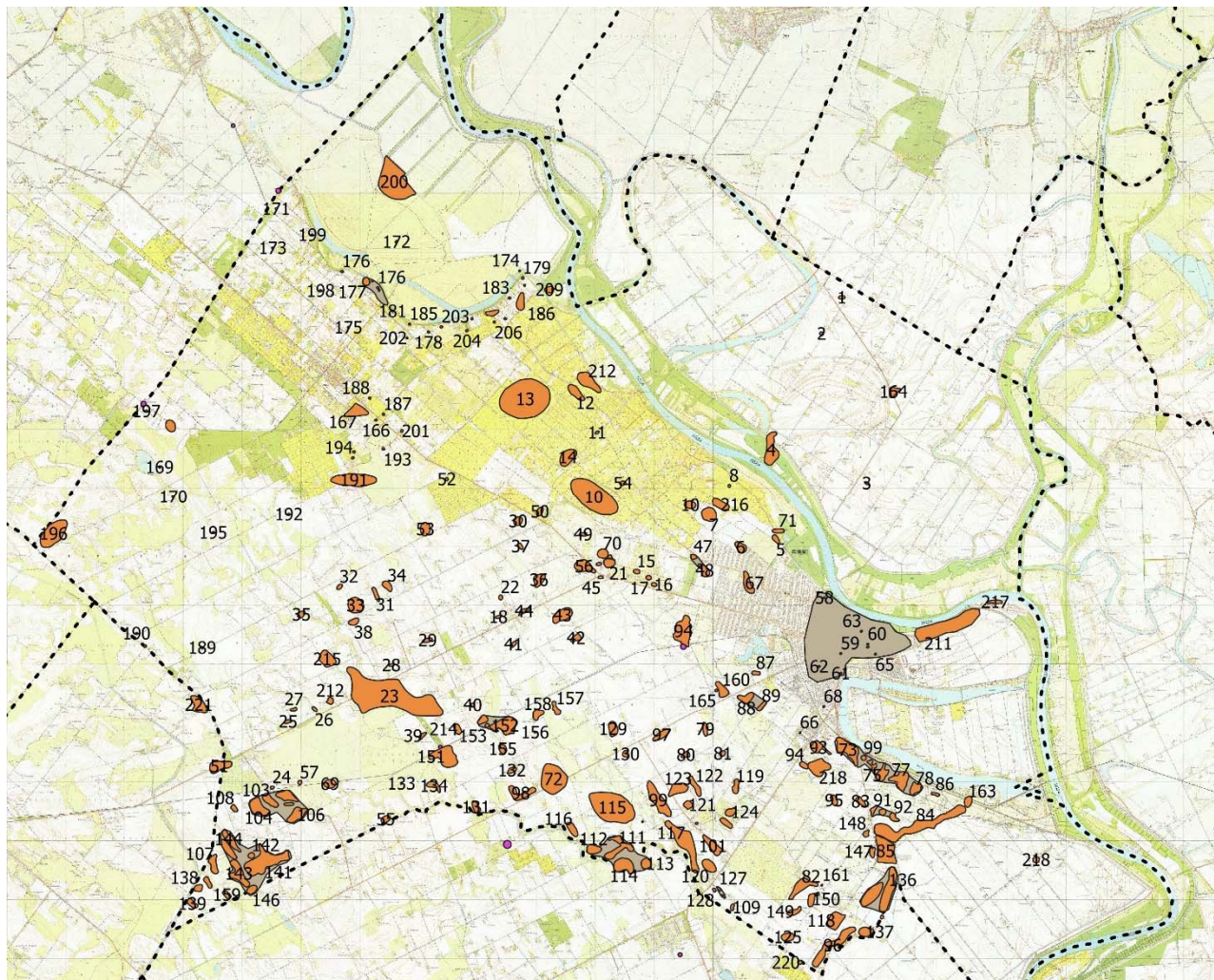
1. melléklet: Csongrád közigazgatási határán belül a 220 azonosított régészeti lelőhely áttekintő táblázata

	184	17492	203	Bokros, Kátai András tanyája	0435/52	Szórványlelet, szarmata, Temető, középkor
	185	17493	204	Bokros, Erzsébeti szőlők	9671, 9668	Temető általában, honfoglalás kor,
	186	17494	205	Bokros, Bokrosi út	0403/12, 0403/43, 0403/49, 0403/45, 0428	Telepnyom, őskor,
	187	17495	206	Bokros, Bokrosi út II.	0443/17, 0443/16, 0443/4	Telepnyom, kelta, szarmata
	188	17496	207	Bokros, Mámai út	0362/7	Telepnyom, badeni kultúra,
	189	17497	208	Bokros, Határút	0416/5, 0416/4	Telepnyom, késő középkor,
	190	17498	209	Bokros, Szélmalom-dűlő	0417, 0423/15, 0423/16, 0423/17, 0423/57, 0423/68, 0408/27, 0408/10, 0424/28, 0407/6, 0407/15, 0407/7, 0407/10, 0406, 0407/4, 0404/46, 0423/46	Szórványlelet, szarmata, Telepnyom, őskor
	191	17499	210	Bokros, Bacsá-dűlő	0409/15	Szórványlelet, őskor, Telepnyom, szarmata
	192	17500	211	Bokros, Bartók-féle föld	0425/3, 0425/11	Telepnyom, avar kor Szórványlelet, középkor, kora újkor
	193	17501	212	Bokros, Gyovai-tanya	0424/19, 0424/20, 0424/28, 0425/16	Telepnyom, vatyai kultúra,
	194	17502	213	Bokros, Bacsá-dűlő II.	0420/19	Telepnyom, szarmata,
	195	17503	214	Bokros, Alpári határút	0464/1, 0464/2, 0464/3, 0464/4, 0464/11, 0464/12, 0464/34, 0465	Telepnyom, szarmata,
	196	17504	215	Bokros, Alpári határút II.	0464/29	Szórványlelet, őskor, szarmata,
	197	17505	216	Bokros, Bokrospart	0499/73, 0502/48, 0499/76, 0499/77, 0500/52, 0500/53	Telepnyom, Árpád-kor,
	198	17506	217	Bokros, Kocsis-tanya	0507/16, 0507/15	Telepnyom, bronzkor-középső bronzkor,
	199	17507	218	Bokros, Bokrospusztá II.	0545	Szórványlelet, őskor, késő középkor
	199	17508	219	Bokros, Bokrospusztá, Kanászér	0545	Szórványlelet, kelta, Telepnyom, rézkor, badeni kultúra
	200	17509	220	Bokros, Bokrosi határút	0403/10, 0403/34	Telepnyom, avar kor,
	201	17510	221	Bokros, TSZ telephez vezető út	0437/67, 0437/68, 0437/69, 0437/11	Szórványlelet, szarmata, Telepnyom, bronzkor
	202	17511	222	Bokros, Túrítanya	9831/194, 9831/195, 9831/196, 9831/197, 9831/190	Szórványlelet, szarmata, középkor, Telepnyom, kora bronzkor; Vatyai kultúra, késő bronzkor, Csorva csoport,
	203	17512	223	Bokros, Gyójai-magaslat	9831/320, 9831/324, 0433	Telepnyom, bronzkor-középső bronzkor, Szórványlelet, szarmata
	204	17513	224	Bokros, Szőlők	9791/229, 9791/227, 9791/306	Telepnyom, őskor,
	205	17514	225	Bokros, Reketyés-ér	0432/13	Szórványlelet, szarmata, középkor, Telepnyom, kora bronzkor;
	206	17515	226	Bokros, Reketyés-ér, Gyója	0558	Kemence általában, középkor, Telepnyom, Árpád-kor, késő középkor, Temető, középkor

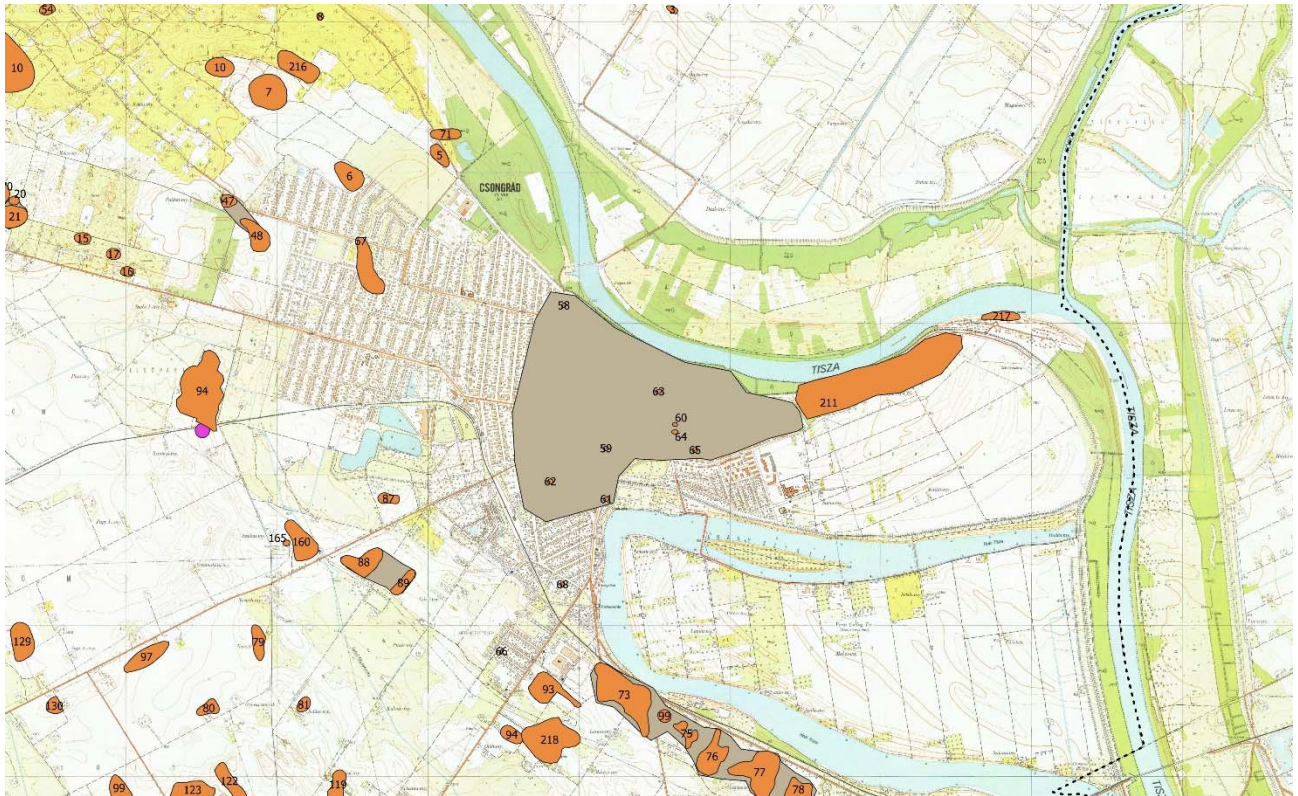
1. melléklet: Csongrád közigazgatási határán belül a 220 azonosított régészeti lelőhely áttekintő táblázata

	207	17516	227	Bokros, Bokrospuszta III.	9791/270, 9791/269, 9791/268, 9791/279, 9791/267, 9791/280, 9791/266, 9791/281, 9791/265, 9791/287, 9791/282, 9791/264, 9791/296, 9791/283, 9791/295, 9791/284, 9791/294, 9791/285, 9791/293, 9791/299, 9791/286, 9791/292, 9791/300, 9697, 9791/291, 9700, 9791/290, 9699, 9696, 9791/289, 9790, 9791/288, 9692, 9694	Telepnyom , újkőkor, Árpád-kor,
	208	17517	228	Bokros, Erzsébeti szőlők II.	0558	Szórványelet, szarmata,
	209	17482	229	Bokros, Sóstó	0468/2, 0471, 0468/1, 0467/8, 0469/7	Szórványelet, őskor Telepnyom, szarmata
török vár	210a	17574	230	Rókus tér	5552	Település általában, török kor, Templom, újkor, Sír, középkor
török vár	210b	33736	231	Rókus-tér II.	07/60	Telep általában, késő középkor, Temető, késő középkor
	211	55281	232	Csongrád III. tervezett homokbánya 2. lelőhely	9308/50, 9185/62, 9185/63, 9307/2, 9185/64, 9308/61, 9185/58, 9310, 9185/127, 9185/65, 9308/66, 9308/65, 9308/62, 9185/128, 9185/48, 9185/126, 9185/125, 9185/129, 9185/130, 9188, 9185/131, 9185/132, 9185/115, 9185/133, 9190, 9185/114, 9185/113, 9191, 9185/112, 9186, 9185/140, 9185/141, 9185/111, 9185/142, 9185/109, 9185/107, 9185/108, 9185/104, 9185/106, 9185/105, 9185/22	Telepnyom, őskor, népvándorlás kor
	212	73859	233	Forgó-Dósa-tanyak, Vidre-értől Ny-ra	0334/15, 0334/14, 0334/23, 0334/22, 0334/21, 0334/24	Telepnyom, őskor,
	213	74459	234	Gulyás-tanyától Ny-ra	0272/17, 0272/44, 0272/45	Telepnyom, szarmata kora újkor
	214	74465	235	Mámai-földek, Dósa-tanyától É-ra	0340/85, 0340/83, 0341	Telepnyom, szarmata, Árpád-kor
	215	86765	236	Öregszőlő sor	8703, 8375, 8373, 8371, 8370, 8369/1, 8702, 8701, 8369/2, 8367, 8365, 8372, 8374, 8693, 8699, 8366, 8360, 8361, 8364, 8696, 8695, 8368, 8686, 8461/1, 8698, 8697, 8362, 8363, 8687, 8694/1	Temető, népvándorlás kor
	216	91183	237	Körös-torok part fövény	5945, 5944, 5913, 5914, 5912, 5942, 5946, 02, 03	Telepnyom, őskor, szarmata, késő középkor, kora újkor Temető, ismeretlen kor
	217	96945	238	Kilences,Bodor-tanya	0128, 0133/9, 072/1	
	218	17575	1	Alsórét, Kasztel-tanya	0146, 0147, 049, 054, 057/15, 055/1	Szórvány kelta, Telepnyom őskor
	219	17589	15	Dadapart, fóliatelep	020/3, 0164, 020/14, 020/11	Telepnyom , Árpád-kor
	220	83897	7	Rehák tanya kelet	013, 047/1, 044/31, 044/6, 044/25, 044/5, 044/32, 044/17, 044/29, 044/28, 044/33, 044/34, 044/35	Telepnyom őskor

RÉGÉSZETI LELŐHELYEK CSONGRÁD BEL- ÉS KÜLTERÜLETÉN
TÉRKÉPDOKUMENTÁCIÓ

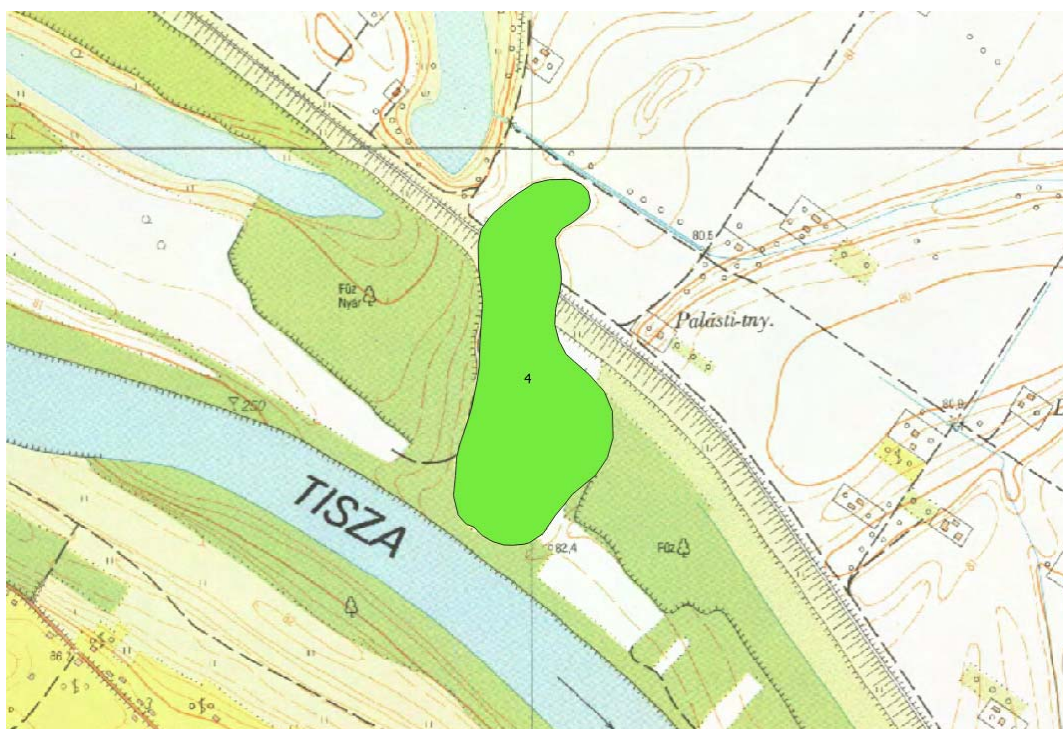
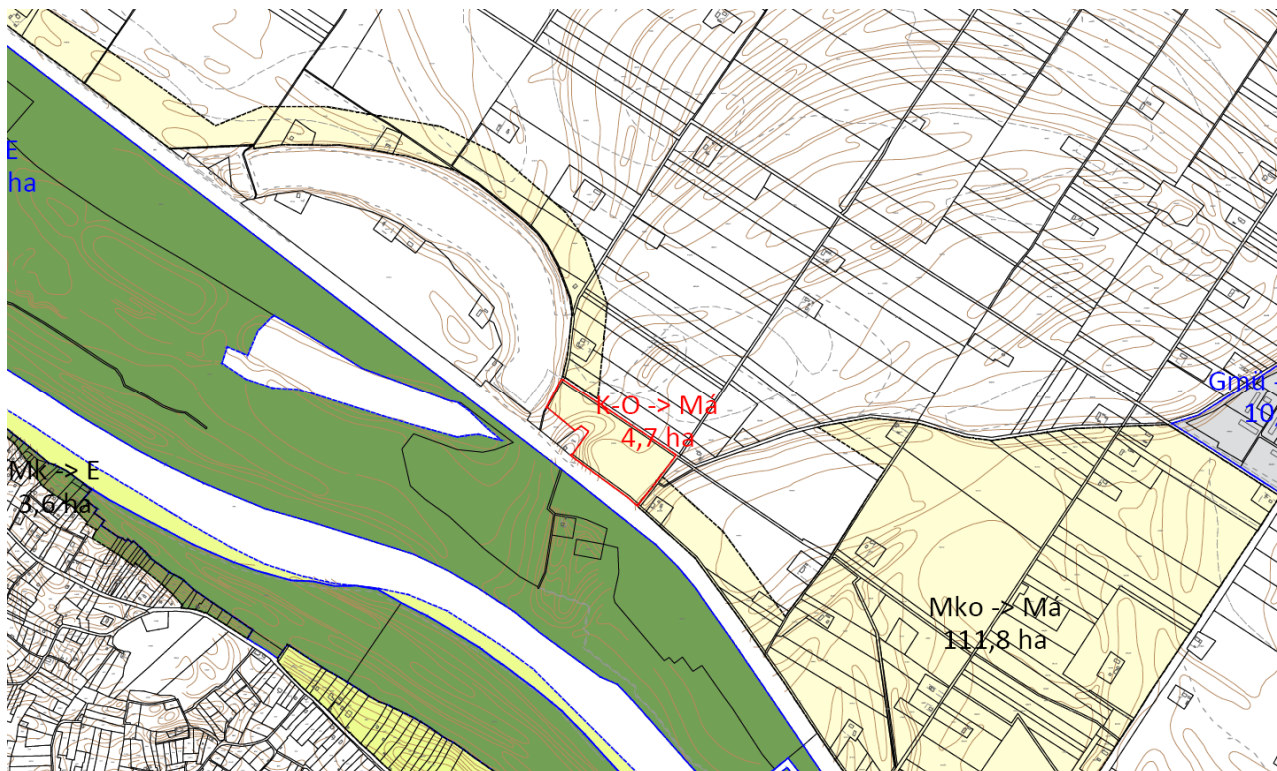

Ismert régészeti lelőhelyek Csongrád közigazgatási területén - EOY térképlapon

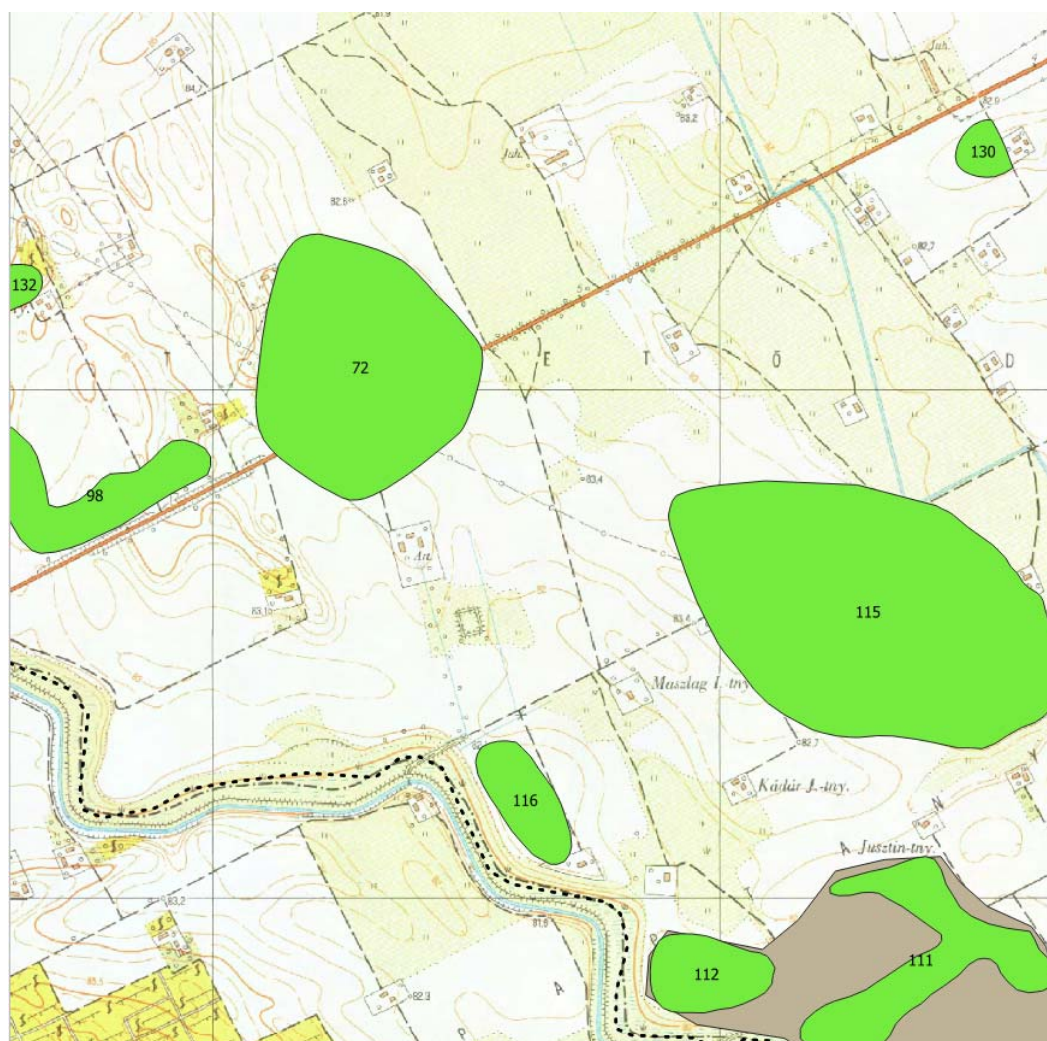
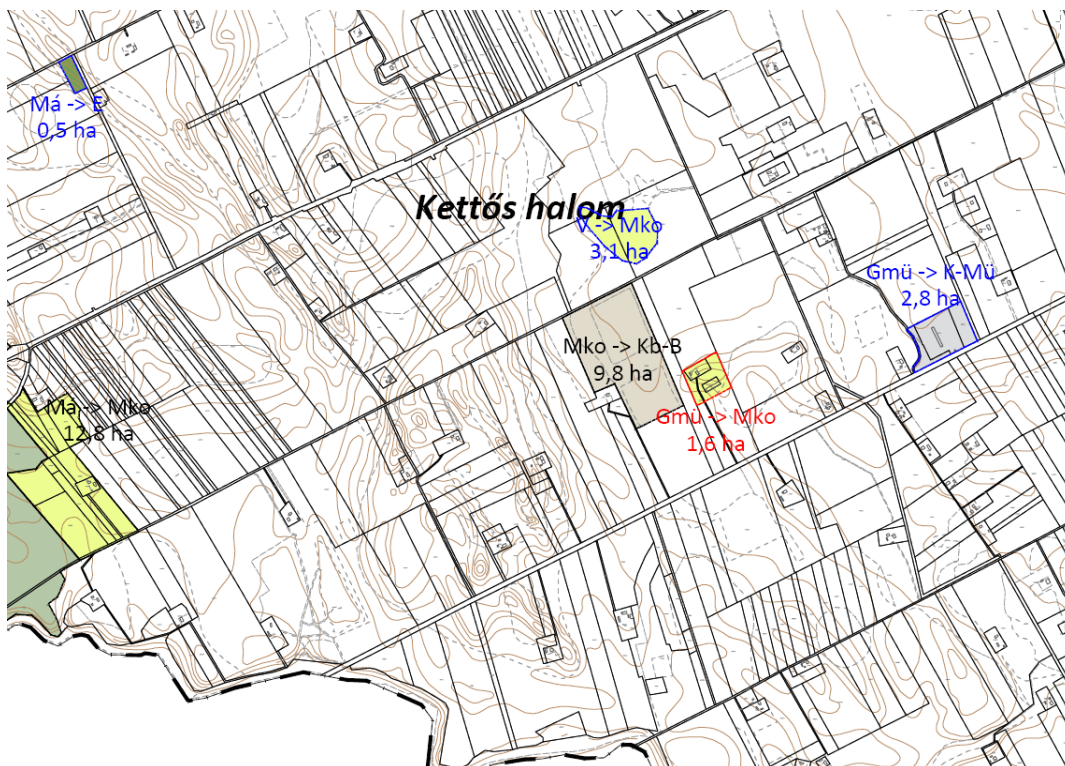

Csongrád város belterületének régészeti érintettsége. 211. sz. lelőhely: egykori török kori vár és középkori eredetű történeti városmag; régészeti érdekű területként jelölt terület: 1711. évig feltételezett beépítettség; kisebb lelőhelyfoltokkal jelölve az egyes belterületen azonosított különböző korú régészeti jelenségek, melyek kiterjedése a beépítettség okán pontosan nem ismert.

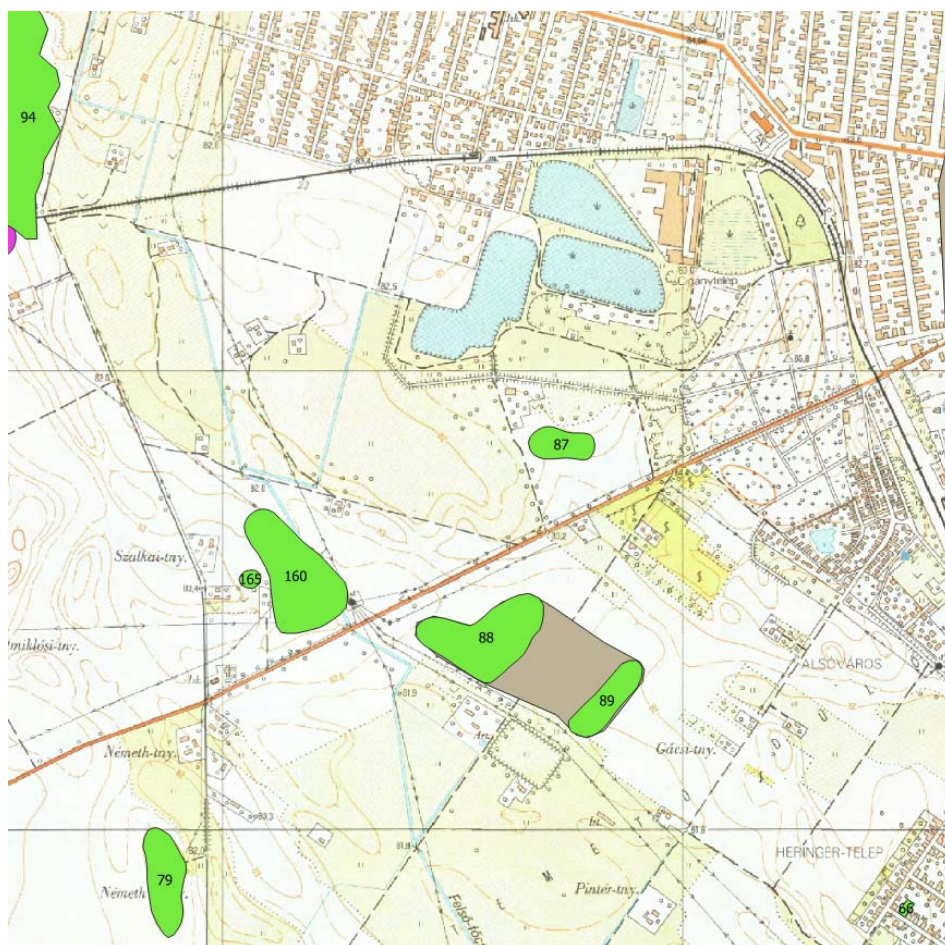
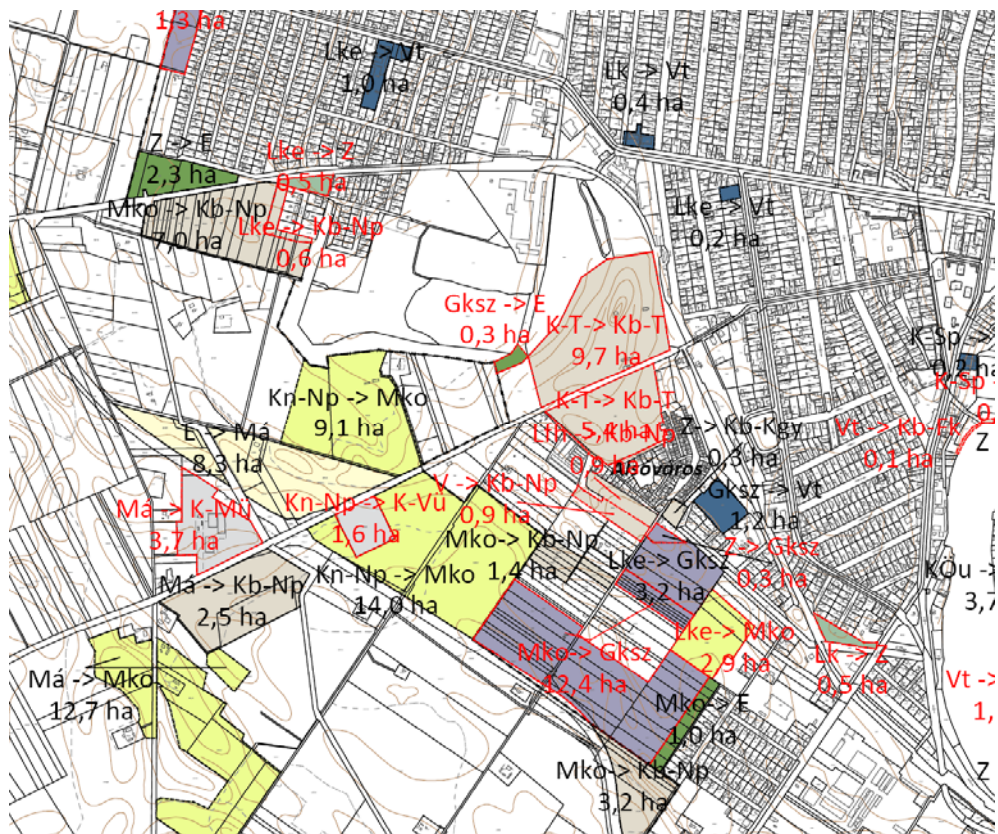
Fejlesztési területek hatása a régészeti örökségre Csongrád város 2022. évi településrendezési eszközeinek felülvizsgálatában

4,7 hektáros változtatási szándékkal érintett terület érinti a Csongrád 4. – 17355. Ellésmonostor és középkori Ellés település kiemelten védett lelőhely területét

A változtatással érintett terület közelében fekszik a Csongrád 72 – 17258 azonosítójú lelőhely, melyen terepbejáráson őskori, kelta, szarmata, kora újkori településnyomot azonosítottak.

Csongrád város temetője közelében fekvő régészeti lelőhelyek és fejlesztési szándékok: Csongrád 87. – 17271. azonosítójú lh – szarmata településnyom, Csongrád 88-89. lelőhelyek (központi azonosító: 17272-17273) a 2005. évi hatástanulmányban Szalontai Cs. által összekapcsolva, rézkori és szarmata településnyomok, az egykori Gyánti iskola közelében Csongrád 160; 165 –

17343 és 17350 az. lelőhelyeken a bodrogkeresztúri kultúra településnyoma és temetkezése, továbbá szarmata településnyom vált ismertté a 2009. évi feltárás során.